

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

- RINKIMAI LIETUVOJE – KOMENTARAS – **Petras Maksimavičius** 3
AR PUNSKO KRAŠTAS VIS DAR GALI BŪTI VADINAMAS TARPUKARIO
LIETUVA? – **Jurgita Stankauskaitė** 5

KULTŪROS BARUOSE

- XXXIII VAIKŲ TEATRŲ FESTIVALIS „RAGANĖ“ – **LLD inf.** 7
„SUBATOS VAKARĖLIS“ – **Dalia Astrauskienė** 10

ŠVIETIMAS

- LENKIJOS LIETUVIŲ DRAUGIJOS SURENGTI KONKURSAI – **LLD inf.** 13

KNYGŲ LENTYNOJE

- ANTANAS VIVULSKIS – GYVENIMAS TAI MENAS – **Anna Wotlińska** 16

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

- SIMONO DAUKANTO PAMOKOS – **Darius Kuolys** 18

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

- NURIMO GERA ŠIRDIS, ILSISI DARBŠČIOS RANKOS... – **Grażina Kibyšienė** 22

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

- LIETUVOS ŽINIASKLAIDA 26

Viršeliuose:

„Tu ne mėlynakė...“ (Valdo Žilionio nuotr.)
Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos mokiniai prie cerkvės Puchlų
vietovėje (Irenos Vaicekauskienės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Olów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Rasa Žukauskienė, Jurgita Stankauskaitė,
Irena Jakubauskienė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2024-05-28

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

**DOFINANSOWANO
ZE ŚRODKÓW
BUDŻETU PAŃSTWA**

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH
I ADMINISTRACJI

**DZIAŁALNOŚĆ ZMIERZAJĄCA DO OCHRONY,
ZACHOWANIA I ROZWOJU TOŻSAMOŚCI
KULTUROWEJ LITEWSKIEJ MNIEJSZOŚCI**

**Wydanie dwutygodnika "Aušra"
i kwartalnika dla dzieci
mniejszości litewskiej "Aušrelė"**

DOFINANSOWANIE
406 000 zł
CAŁKOWITA WARTOŚĆ
445 080 zł
DATA PODPISANIA UMOWY
04-03-2024 r.

*Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie
może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.
Leidinyje reiškiamą tik autoriaus (-ių) nuomonę ir ji
negali būti tapatinama su oficialia Vidaus reikalų ir
administracijos ministro pozicija.*

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Neseniai pasibaigė Lietuvos prezidento rinkimų antrasis turas. Naujai šalies vadovu išrinktas ligšiolinis prezidentas Gitanas Nausėda. Kaip ir prieš penkerius metus, Ingrida Šimonytė liko antra. Laimėjęsysis surinko 75,58 proc. balsų, I. Šimonytė 24,42 proc. Ar tai staigmena? Panašiai ir prognozavo politologai. Rezultatai rodo, kad parama dabartinei valdančiajai Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijai ryškiai sumenkusi. Tačiau realią padėtį atskleis rudenį vyksiantys Seimo rinkimai.

Mūsų krašte šį mėnesį posėdžiavo Lenkijos lietuvių draugijos taryba. Ji svarstė, kokių priemonių vertėtų imtis, norint pernai rudenį pasikeitus valdžiai Lenkijoje iš naujo bandyti spręsti mums, lietuviams, opias problemas. Nuo rudens kalbama apie Seinuose įsikūrusį Kresų muziejų bei jo ekspozicijos, ypač lietuvių tautinės mažumos tema, skurdumą ir neatitikimą istorijos faktams. Prieita prie išvados, kad šiuo metu, kai naujoji valdžia stengiasi kontroliuoti buvusios daugumos išlaidų pagrįstumą, vertėtų iškelti Kresų muziejaus klausimą. Juk jo įkūrimas buvo finansuojamas iš Lenkijos centrinio biudžeto. Norint, kad šis klausimas būtų svarstomas, reikia kreiptis į Bendrąją vyriausybės ir tautinių mažumų komisiją.

Dėl lentelių (Vincui Kudirkai atminti ir kovojusiems dėl lietuviškų šv. Mišių sugrąžinimo į Seinų baziliką) verta kreiptis į Seinų parapijos kleboną, kuris į anksčiau jam pateiktą raštą neatsakė.

Žinoma, kultūrinis gyvenimas mūsų krašte ypač dabar, atėjus pavasariui, klesti. Tačiau nereikėtų lietuvių visuomeninio ir kultūrinio gyvenimo suvesti vien į šokius ir dainas. Svarbu mokėti apginti savo teises ir kitose srityse.

Rinkimai Lietuvoje – komentaras

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Kai skaitysite šį komentarą, tikriausiai jau bus žinia, kas tapo Lietuvos Respublikos Prezidentu, kokiuose regionuose rinkėjai buvo aktyviausi ir kurių kandidatą pasirinko. Rinkimai – ar šalies vadovo, ar Seimo, ar savivaldos tarybų – visuomet būna įdomūs ir susilaukia politologų, žurnalistų ir eilinių piliečių vertinimų. Balsavimas daug ką pasako.

Tarkim, Lenkijoje pasižiūrėjus į rinkimų žemėlapią jau kelis dešimtmečius matome regionus, kuriuose paprastai laimi konservatyvių pažiūrų politikai, ir tuos, kuriuose rinkėjai remia liberalus ar kairiuosius. Jau ne kartą apie tai buvo rašoma ir daugelis apžvalgininkų pripažįsta, kad tokį pasiskirstymą lemia istorijos dalykai, XVII–XIX a. įvykiai, t. y. šalies padalijimai, skirtingas ekonominės plėtros tempas, tuo metu buvusios skirtingos švietimo sistemos ar socialinė raida. Tikriausiai taip ir yra, kadangi kitų paaiškinimų sunku rasti.

Lietuvoje vykstantys rinkimai taip pat suteikia daug įdomios informacijos. Čia irgi nesunku išvelgti, kurių regionų gyventojams labiau patinka kairiosios, o kurių – dešinėsios pakraipos politikai. Nežinau, kaip yra dabar, tačiau anksčiau visiems būdavo aišku, kad marijampoliečiai labiau linkę rinkti kairiuosius, o Kauno gyventojai – dešiniuosius. Tačiau nėra tokio ryškaus regioninio pasiskirstymo kaip Lenkijoje – į vakarų ir rytų dalis. Nėra, kadangi didžiausia po Trečiojo padalijimo likusi Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) dalis, t. y. lietuvių etninės žemės ir

Kuršo kunigaikštija, atiteko Rusijai. Ši teritorija jai priklausė iki Pirmojo pasaulinio karo. Žinoma, daug kas pasakytų, kad vadinamoji Užnemunė, kurioje ilgiau kaip 30 metų galiojo Napoleono kodeksas, vystėsi sparčiau, todėl joje užaugo nemaža dalis nepriklausomos Lietuvos būsimų kūrėjų, tačiau ar tie skirtumai matomi dar šiandien?

Lietuvoje rinkimų žemėlapis priklauso ne tiek nuo prieš kelis šimtus metų buvusių įvykių, kiek nuo to, kur gausiau gyvena tautinių mažumų atstovai. Nors pastaruosiuose prezidento rinkimuose nedalyvavo lenkų ar rusų tautinei mažumai atstovaujantys kandidatai, tačiau jų pasirinkimas, tarkime, Visagino ar Vilniaus krašte buvo labai aiškus. Čia juk visuomet laimėdavo Lietuvos lenkų rinkimų akcija. Šiomet ši partija savo kandidato neturėjo, tačiau rinkėjų simpatijos pakrypo panašia linkme. Didžiausios paramos šiuose regionuose susilaukė vienas kandidatas, kuris rinkimų kampanijos metu daug kalbėjo apie Lietuvos ir Rusijos ar Baltarusijos tarpusavio santykius. Ragino tuos santykius gerinti ir siekti normalaus bendradarbiavimo. Tai, vykstant Rusijos agresijai Ukrainoje, aišku, susilaukė smerkiančių komentarų ir neigiamų vertinimų. Visų dėmesys pakrypo į šalyje gyvenančių lenkų ir rusų pusę, neva jie simpatizuoja priešiškomis Lietuvai valstybėms ir net kelia grėsmę jos saugumui. Tai dalis tiesos, tačiau šis klausimas sudėtingesnis, nei galėtų mums iš pirmo žvilgsnio atrodyti. Tačiau apie tai šiek tiek vėliau parašysiu.

TVP Wilno būstinė Vilniuje

Rašyti šia tema paskatino įtakingame Lenkijos dienraštyje išspausdintas straipsnis „Lietuva, kieno tu tėvynė?“. Autorius perspėja Lietuvos lenkus, kad nedarytų tos pačios klaidos, kurią padarė lemtingais Lietuvai 1990 metais, kada bandė kurti autonomiją Vilniaus krašte, palaikė Rusijos pučistus, o kai kurie tuometinės Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos nariai susilaikė balsuojant už Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą. Žurnalistas pažymi, kad šiuose rinkimuose Šalčininkai, kur absoliuti dauguma gyventojų lenkai, balsavo identiškai kaip Visagine gyvenantys rusų tautybės Lietuvos piliečiai. Tai, pasak jo, blogas ženklas, kadangi lietuviai tokius pasirinkimus ilgai atsimena. Taip buvo po 1990 metų, ir toks įvaizdis toliau įtvirtinamas. Apie tai liudija ir pirmieji Lietuvos politikų komentarai, kuriuose pabrėžiama, kad rinkimai parodė, kieno viltingas žvilgsnis šalyje nukreiptas į Europą, o kieno į Rytus.

Tačiau (kas šiek tiek nustebino) straipsnio autorius bando rasti tam tikrą pateisinimą, kodėl Lietuvos lenkai ne visuomet ją laiko savo tėvyne. Tai, pasak jo, ilgus dešimtmečius

Lietuvos vykdoma lenkų tautinės mažumos atžvilgiu nutautinimo politika. Kokia ta politika – jau ne kartą buvome girdėję, nes kai kurie teiginiai kartojami nuo 1990 metų. Tai ilgus dešimtmečius nespręstas pavardžių rašymo klausimas ir siekis priverstiniu būdu tas pavardes lietuvininti. Tai taip pat Lietuvos švietimo reforma, kuria siekiama stiprinti lietuvių kalbos mokymą...

Straipsnio autorius perspėja Lietuvoje gyvenančius lenkus, kad esant tokiai sudėtingai geopolitinei situacijai regione ir vykstant karui Ukrainoje nepasiduotų Rusijos propagandai. Tačiau tuo pačiu perspėja ir Lietuvos valdžią, jog imtųsi konkrečių veiksmų, kad šalyje gyvenantys lenkai labiau kryptų į Vakarų, o ne į Rytus. Kaip tai padaryti, tiesiogiai nepasako, tačiau iš ankstesnių teiginių galima nuspėti, jog turima omenyje jų padėties įvairiose gyvenimo srityse gerinimą. Tai geras pasiūlymas, nes tiek Lietuvoje, tiek Lenkijoje gyvenančias tautines mažumas būtina remti ir saugoti jų tapatybę. Tačiau galvoju, kokie turėtų būti tos paramos prioritetai. Kaip juos įvardyti be politizavimo. Lietuvos politikai ir

valdininkai vis kartuoja, kad lenkų tautybės mokinys gali mokytis Lietuvoje gimtąja kalba nuo vaikų darželio iki universiteto (Balstogės universiteto filialas Vilniuje). Radijas, televizija lenkų kalba? Dalyvavimas valstybės valdyme – Seime, Vyriausybėje, ministerijose, savivaldybėse (palankesnis Rinkimų įstatymas)? Didės investicijos tautinės mažumos gyvenamuose regionuose? Pagerintos sąlygos Lenkijos kapitalui ateiti į Lietuvą? Kultūros paveldo geresnė apsauga? Beje, neseniai Druskininkuose įamžintas net Lenkijos maršalo Juzefo Pilsudskio atminimas.

Ir pabaigoje apie tai, apie ką rečiau užsimenama. Abejoju, kad Lietuvoje gyvenančios tautinės mažumos labai simpatizuoja Rusijai ar Baltarusijai. Tikriausiai atsiranda ir tokių, tačiau reikšmingi esą ir kiti dalykai. Mienėtų rajonų gyventojai, lygiai kaip ir visi kiti piliečiai, bijo karo, nestabilios padėties, nori ramiai gyventi ir nejausti baimės. Jeigu jiems būtų pasiūlyta rinktis, kur norėtų gyventi: tarkim, Gdanske ar Gardine, tai rinktųsi Baltarusiją? Man atrodo, kad ne. Lygiai nemaža dalis jų nežiūri TVP Wilno laidų, nesiklauso Radio Znad Wilii, nežino, kur tas lenkų universitetas Vilniuje ar kiek jų tautiečių eina aukštas pareigas Lietuvos vyriausybėje, ministerijose, Seime ar dirba garbingą diplomatinį darbą Lietuvos atstovybėse užsienyje, europinėse institucijose. Taigi kodėl didžioji dalis šių žmonių palaikė kandidatą į prezidentus, kuris ragino gerinti santykius su Baltarusija? Gal to atsakymo nereikia giliai ieškoti. Tie žmonės santykių su Baltarusija pagerinimą supranta labai paprastai. Pagal juos, tai sumažintų karo grėsmę ir visų pirma atvertų neseniai uždarytus Lietuvos ir Baltarusijos sienos perėjimo punktus. Gyvenimas pagerėtų, sugrįžtų į senas vėžes, atsirastų papildomų pragyvenimo šaltinių, daugiau ar mažiau legalių verslų, atgytų anksčiau buvę ryšiai.

Ar Punsco kraštas vis dar gali būti vadinamas tarpukario Lietuva?

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Kiek atsimenu, visada buvo sakoma, kad mūsų kraštas primena tarpukario Lietuvą. Panašumų būdavo įžvelgiama tikrai ne infrastruktūroje, o kultūroje, papročiuose, stipriame tautiškumo išlaikyme, tautinių simbolių paplitime kaimo sodybose. Nesuklysiu sakydama, kad toks mūsų vaizdas tautiečių akyse džiugino, gal kartais net kėlė pasididžiavimą. Manoma buvo, kad čia lietuvis gali labiau pasijauti lietuviu nei pačioje Lietuvoje. Drąsus teiginys, bet ne išgalvotas, o kartkartėmis girdėtas čia atvykusių Lietuvos politikų ar kultūros atstovų kalbose.

Tikriausiai panašus įvaizdis greitai nepasikeis, nes iš pirmo žvilgsnio, pokalbio, pasisvečiavimo mūsų bendruomenės mentalitetas nukelia šimtmečiu į praeitį.

Laikas bėga, keičiasi kartos, o mes toliau stovime vietoje? Niekur nepatobulėjome? Sąstingis kiekvienos bendruomenės gyvenime nėra geras ženklas. Jis gali kurį laiką tenkinti, bet ateina metas, kai pradeda veikti destruktiviai. Ne visoms žmonių kartoms užteks to, ko pakako prieš jas buvusiems nedidelės bendruomenės atstovams. Kažkurioje vietoje atsiras pokyčių, kurie susidurs su priėmimo arba atstūmimo iššūkiais, sukels išlikimo klausimų, turinčių esminę reikšmę bendruomenės siaurėjimui arba plėtimui.

Mūsų kraštas – tai nėra tarpukario Lietuva. Nors vyresnieji bendruomenės atstovai pasižymi stipriu tautinio tapatumo jausmu, jauniausios kartos neprimena seno patriotiškumu užsidegusios tautos paveiklo. „Patriotizmas“ – stiprus žodis, tad ir jį vartoti turėtume atsargiai. Šiais ir kitais pokyčiais mūsų krašte pasidalijo Lietuvos istorijos instituto mokslininkas gerb. Žilvytis Šaknys, kurio paskaitos su malonumu teko išklausyti gegužės 9 dieną „Jotvos“ šokėjų gretose. Humanitarinių mokslų daktaras su kolegomis mūsų krašte lankėsi jau ne pirmą kartą, mat ši teritorija yra tiriama kartu

su visos Lietuvos regionais, nagrinėjant lietuvių tradicijas ir papročius plačiąja prasme. Tyrimai vykdomi jau dešimtmečius. Pirmą kartą Ž. Šaknys keliavo po šią teritoriją praėjusio šimtmečio pabaigoje, 1988 metais, antrą kartą – 2005 m. Kelias dienas vykdę tyrimus mokslininkai iš karto įžvelgė skirtumus palyginti su anksčiau įgyvendintos ekspedicijos rezultatais. Ž. Šaknys teigė, kad šiame krašte labai stipriai išlaikytos lietuviškos tradicijos, kur ne kur puoselėjami senieji švenčių papročiai, gražu matyti lietuviškumą pabrėžiančius simbolius, tačiau tai nėra tarpukario Lietuva. Anot jo, galbūt pirmasis išpūdis čia atvykusiems gali susidaryti kitoks, bet ir šiame krašte mentalitetas bei kultūriniai dalykai keičiasi. Sunku būtų nesutikti su tyrėju, nes tereikia atsigręžti į savo šeimas, kad pamatytume, kiek lietuviškų tradicijų išlaikėme, kiek šventinių papročių liko tik vyresniųjų prisiminimuose. Kaip labai per kelis dešimtmečius pakitome, galėsime sužinoti tik po kokių metų ar dvejų, kadangi mokslininkų darbo analizė privalo būti atlikta labai kruopščiai, atsargiai ir atsakingai. Tad kol lauksime rezultatų, rekomenduočiau pasižvalgyti po ankstesnes Ž. Šaknio ir jo kolegų publikacijas bei išleistas knygas. Tekstuose rasime su vestuvėmis ir krikštynomis susijusių lietuviškų tradicijų perlų, mergelės ir bernelio įvedimo į jaunimo gretas papročius, tikrąjį vaikystės laikotarpio paveikslą ir daug kitų nepaprastai įdomių, liudininkų pasakojimais pagrįstų dalykų. Taigi jeigu gegužės

Iš Kornelijos Mauliūtės asmeninio albumo

Kornelija Mauliūtė ir Žilvytis Šaknys

7–13 dienomis kas nors Punsko gatvelėse buvo mokslininkų sustabdymas ir paprašytas atsakyti į kelis klausimus ar užpildyti paruoštą klausimyną, dziaukitės turėję galimybę prisidėti prie svarbių tyrimų, atskleidžiančių tikslų mūsų bendruomenės kultūrinio tapatumo paveikslą. Anksčiau atliktų tyrimų jaunimo gretose apžvalga leido padaryti išvadą, kad „kiek kitaip negu Lietuvoje, šio krašto merginoms ir vaikinams būdingas žymesnis etninės, o ne pilietinės savimonės lygmuo“. Kaip yra dabar? Sužinosime po kelerių metų.

Ž. Šaknys per paskaitą į mūsų ausis žėrė pačius netikėčiausius Lietuvos etnografiniams regionams būdingus bruožus, akcentuodamas Dzūkiją – artimiausią Punsko ir Seinų kraštui. Kadangi mokslininkai tirdami daugiausia dėmesio yra sutelkę į jaunimą, tai ir per paskaitą buvo galima pasiklausti apie senuosius papročius, susijusius su jaunuolio išventinimu į jaunimą. Ž. Šaknys papasakojo apie gražų dzūkišką žodį *Marcynukas*, kuriuo įvardijamas buvo akmuo. Pasirodo, kad ne taip jau seniai paaugliai, einantys pilnamestytės link, susirinkdavo prie tokio *Marcynuko* su vyresniais bernais ir bandydavo jį pakelti. Tą, kuris pakeldavo, bernai išventindavo į savo gretas, bet dar liepdavo jam atsinešti butelį degtinės ir išgerti. Mat toks bernas jau ir į vakarėlius galėdavo vaikščioti. Panelėms būdavo kitaip ir akivaizdžiai prasčiau nei berniokams. Jaunimo sueigose dalyvauti galėjo tik vyriausioji. Ją pirmiausiai reikėdavo ištekinti, todėl šią tėvai ir visur „rodydavo“. Ji vykdavo į atlaidus, vakaruškas, jaunimo pasibuvimus. Jeigu turėjo jaunesnių sesių, šios, deja, tūnojo patupdytos *užpečky*, nesirodydavo jaunimui. O kas būtų buvę, jeigu būtų atsiradęs jaunikaitis, norintis vesti jaunesnę sesę? Tai būtų buvusi didelė gėda visai šeimai.

Anuomet žmonės tikėję įvairiausiai prietarais, kurių liekanų

randama ir šiais laikais. Andrinės, arba Šv. Andriejus – saulės grįžtūvių laukimo pradžia – šventė, ypatinga būrimais, kurių išsipildymu pas mus lyg ir netikima, tačiau dėl smagumo žaidžiama arba tiesiog organizuojama pasibuvimus. Ž. Šaknio tyrimų komanda klausė susirinkusiųjų, ar jie žino Andriejaus šventę. Visiškai suprantama, iš kur toks klausimas: Lietuvoje jaunimas nešvenčia šios dienos, ji labiau žinoma – kaip saulės grįžtūvių laukimo diena – minėjimais tarp etninės kultūros puoselėtojų. O mūsų krašte dėl populiarumo visoje Lenkijoje Andrinės puikiai žinomos ir švenčiamos, tačiau ne tiek pagal papročius, kiek kaip paskutinis pasišėliojimas prieš adventą. Senovėje ši šventė buvo minima Lietuvoje ir turėjo svarbią reikšmę ypač panelėms. Pasakota, jog tą dieną mergelė stipriai pasninkaudavo, kad sapnuose išvystų jai skirtą bernelį. Tyrėjas pasakojo, kad jo klausinėtos pateikėjos taip stipriai tikėjusios burtais, kad šie ėmė ir išsipildė – susapnuotą vyriškį netrukus iš tikrųjų pažino.

Ž. Šaknys pasidalijo labai linkniais pasakojimais, kuriuos pacituoti būtų sunku dėl neįprastų, niekada negirdėtų istorijų, pagrįstų papročių specifiška. Jie nepaprastai įdomiai skamba jo patirtyse. Buvo dalykų, kurie šokiravo absurdiškumu, kitą kartą juokino. O visa, ką jis yra užrašęs, girdėjo iš sutiktų ir apklaustų žmonių. Paskaitoje dalyvavusius vaikus sudomino prieš kelis dešimtmečius gyvavusiu mažųjų užsiėmimu – piemenavimu. Nors knygutės vaikams spalvinamos linksmo piemenėlio paveikslu, kuris visą dieną laisvai bėgioja po laukus, grodamas dūdele, realybė buvusi kitokia. Tai būtų galėję paliudyti mūsų seneliai ir proseneliai. Ž. Šaknys patvirtino tai, ką kažkada yra pasakojęs mano *dziedulis*. Piemeniu būti ne juokai. Vaikas labai pavargdavo ganyti, dažnai susižalodavo basas kojas, kurių perštėjimą malšindavo šiltose karvių bandose. Be to,

nebuvo diskusijų, jeigu šis norėdavo eiti į mokyklą ar pabūti su kitais kaimo vaikais. Tekdavo atsakyti ir vieno, ir kito, o pasileidus į laukus skaudžią ašarą nuryti. Ž. Šaknys teigė, kad kai senatvės sulaukusių žmonių buvo klausiama, kuris gyvenimo periodas buvo linksmiausias, šie atsakydavo, kad jaunystė, o paklausti, kuris sunkiausias – dažniausiai atsakydavo, kad vaikystė. Šiais laikais atsakymai skambėtų kitaip, ir vaikystė tikrai būtų pačiu gražiausiu ir šviesiausiu gyvenimo tarpsniu. Taigi mokslininko vykdomi tyrimai tikrai turi neįkainojamą reikšmę tiek mūsų tautai, tiek panašios srities tyrimams, atliekamiems kitose šalyse. Beje, Ž. Šaknys su kolegomis į ekspedicijas leidžiasi už Lietuvos ribų, pavyzdžiui, į Prancūziją, kur sėkmingai atlieka surinktų medžiagų palyginimus, ieško panašumų, fiksuoja tradicijų ir papročių kaitą laikui bėgant.

Pabaigoje pridurti vertėtų tiek Lietuvos, tiek mūsų krašto kaimams ne taip seniai buvusį būdingą ir gyvą bruožą – pykčius tarp kaimų. Pasakota, kad anuomet visada buvo vadinamieji geri ir blogi kaimai. Pati puikiai atsimenu, kaip Punsko bernai lupdavosi su Smalėnų vaikiščiais. O iš kur tokia neapykanta atsirado? Tyrėjas teigė, jog užtekdavo vieno kokio nors nusižengimo kito kaimo vyriausiojo berno atžvilgiu, kad šis uždraustų visam sodžiui draugauti su jį užgavusio berno kaimu. Vadinasi – jeigu vienas blogas, tai visas kaimas netikęs. Taip buvo, o kaipgi kitaip. Tokių ir panašių pasakojimų, kaimo bendruomenių gražių, stebinančių arba keistų ypatybių ieškokime Ž. Šaknio knygoje. O gal ir patys pamatysime, kaip labai buvome panašūs su anapus sienos gyvenančiais ir kiek dalykų pakito metų tėkmėje.

**AČIŪ Kornelijai Mauliūtei
už Žilvyčio Šaknio
mokslininkų komandos pakvietimą
skaityti paskaitą „Jotvos“ šokėjams.**

XXXIII vaikų teatrų festivalis „Raganė“

LLD INF.

Balandžio 24 dieną Seinų „Lietuvių namuose“ vyko visų laukiama ir tradiciniu tapęs jau XXXIII vaikų teatrų festivalis „Raganė“. Jis suteikia galimybę jauniems scenos bičiuliams dalintis savo kūryba, pažinti save, draugus bei save tarp draugų. Skatina taisyklingai kalbėti lietuviškai ir tuo pačiu prisideda prie tautinio tapatumo išsaugojimo. Festivalyje dalyvauja Vidugirių, Punsko, Seinų ir Suvalkų lietuviškų švietimo įstaigų teatrai bei svečiai iš Lietuvos. Šiais metais jaunieji teatralai parodė net 8 spektaklius. Iš viso buvo 155 vaidintojai, juos lydėjo 26 mokytojai.

Festivalio organizatorė – Lenkijos lietuvių draugija. Dalyvius pasveikino jos pirmininkas Robertas Slovikas. Renginį nuotaikingai ir žaismingai vedė simpatiška Onytė (animatorė Onutė Valenskienė).

Pirmieji scenoje spektaklį „Kaip nykštukai saulutę žadino“ parodė Seinų lietuvių „Žiburio“ darželio „Žiburiukai“, rež. Alicija Maksimavičienė

Seinų lietuvių „Žiburio“ darželio „Žiburiukai“

ir Gražina Karaneckienė. Seinų „Žiburio“ darželinukai kasmet rengia spektaklius, kuriuos parodo ne tik mokyklos bendruomenei, bet ir dalyvaudami įvairiuose festivaliuose ir šventėse. Jie vaidino tarptautiniuose renginiuose Varšuvoje, Vilniuje, Plungėje, Alytuje, Marijampolėje, Lazdijuose, Punske, Suvalkuose ir

Seinuose. Šiuose renginiuose „Žiburiukai“ yra laimėję ne vieną prizą. Vaikams labai patinka ne tik vaidinti, bet ir dainuoti bei šokti.

Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos „Padūkėliai“ (rež. Dalia Makauskienė ir Vida Uzdilienė) paruošė spektaklį „Kaip Kanapinis Lašininį nugalėjo“ pagal teatro studijos „Fantazija“ vadovės Daivos Klimavičienės scenarijų. Spektaklio aktoriai – tai V klasių moksleiviai. Jie labai judrūs, linksmi, kupini energijos ir naujų idėjų. Nuo scenos sklindančią teigiamą energiją pajuto ir žiūrovai.

Užgavėnės – tai žiemos išlydėjimo šventė ir laikotarpis prieš gavėnią bei pasninką. Tą dieną svarbus persirengėlių vaidmuo. Todėl spektaklyje matėme raganas, čigones, Kanapinį, Lašininį, velnius, giltines ir kitus personažus. „Mūsų tikslas – atskleisti Užgavėnių tradicijas, išvaryti visus žiemos demonus ir švęsti pavasario pradžią. Iš tikrųjų tai linksma, džiugi šventė, kurią kadaise švęsavo mūsų

Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos „Padūkėliai“

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos „Šakar makar“

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Suvalkų „Sūduviukai“

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Punsko savivaldybės vaikų darželio „Boružėlė“

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

tėveliai, seneliai ir proseneliai“, – apie paruoštą spektaklį rašė „Padūkėliai“.

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos „Šakar makar“ suvaidino spektaklį pagal pasaką „Ropė“. Tai bendras VIII ir I klasių projektas. Vyresnieji mokyklos draugai moko pirmokus, kaip elgtis ir leisti laisvalaikį. Mažieji mokinukai supranta, kad norint įveikti užduotį reikia draugiškumo ir vienybės. Spektaklį kartu su auklėtiniais paruošė mokytojos Irena Vaiceauskienė ir Danutė Valukonytė.

Ketvirti scenoje pasirodė Suvalkų „Sūduviukai“. Režisierė Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė atvežė „Margučių istoriją“ pagal Vytauto V. Landsbergio „Kiaušinių pasakas“. Jai talkino mokytojai: Aneta Aleksaitė, Rūta Balytienė, Alicija Kraužlytė, Arnoldas Vaznelis. „Sūduviukai“ – tai Suvalkų lietuvių pagrindinės mokyklos ir darželio auklėtinių teatriukas, kuriam vaidinti – reiškia žaisti ir kurti kartu. Suvalkų darželinukai „Raganėje“ dalyvavo jau ketvirtą kartą, pirmą kartą „Sūduviukų“ gretas papildė lietuviškos mokyklos mokinukai.

Gausiausias artistų būrys atvyko iš Punsko savivaldybės vaikų darželio. Žiūrovams „Boružėlė“ dovanojo eiliuotą pasaką „Roputė“. Spektaklio režisierės Asta Marcinkevičienė ir Alicija Nevulienė. Apie savo spektaklį „Boružėlė“ rašė: „Šiais metais pasirinkome pasaką „Ropė“, kurią vaikai labai mėgsta. Ją visi gerai žino ir atsimena, kas padeda seneliui ir senutei rauti ropę. Su šia pasaka vaikai susipažįsta, kai kalbame darželyje apie daržoves ir jų reikšmę žmogaus sveikatai. Vėliau žaidžiame ropės rovimą. Ropė dažniausiai būna mokytoja, o vaikai rauna. Išrauna daržovę tada, kai ateina į pagalbą paskutinis vaikas. Tada būna linksmiausia ir juokingiausia.“

„Ryto“ teatro studija iš Marijampolės „Ryto“ pagrindinės mokyklos (režisierė Rūta Alaburdienė) parodė spektaklį pagal Dainiaus Šukio pasaką „Skanus vaikas“. Tai istorija apie dvi raganiukes, kurios lengvabūdiškai

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos „Tabalai“

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

ima pildyti savo kačių labai keistą norą – nei neįtardamos, kiek turės rūpesčių ir vargo...

Vėliau scenoje pasirodė dar vienas Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos teatras – „Tabalai“. Mokytojos Birutė Stoskeliūnienė, Alicija Nevulienė ir Irena Balulienė spektaklį paruošė su savo auklėtiniais. Vaidino įvairaus amžiaus vaikai: jauniausieji – 4 metų, vyriausieji – IV klasės. „Girinuko pasakojimas“ pasakojo apie miško svarbą žmogaus gyvenime.

Paskutiniai vaidino Vidugirių pagrindinės mokyklos mokiniai. Juos subūrė kun. Povilas Slaminis. Žiūrovai galėjo pamatyti Antuano de Sent Egziuperi „Mažąjį princą“. „Jei reikėtų mūsų mokyklos teatro trupę apibūdinti vienu žodžiu, apibūdintumėčiau ją žodžiu „entuziastai“. Labai gabūs, nors ne profesionalai aktoriai. Kai kilo mintis pastatyti „Mažąjį princą“, mūsų teatro trupė truputį sunerimo, nes pats spektaklis skirtas ne vaikams, o daugiau brandesnei auditorijai. Tačiau trupė nesutriko ir priėmė iššūkį, nors spektaklis radikaliai skiriasi nuo kitų, kuriuos teko statyti. Taip pat vaidmenys pasirinkti jau gerokai pergalvojus galimybes. Mūsų mokykla labai maža, bet įvyko šioji tokia atranka. Kiekvienas aktorius gavo vaidmenį pagal savo

sugebėjimus. Ilgos buvo ir repetacijos“, – rašė kunigas Povilas.

DAILĖS DARBŲ PARODA-KONKURSAI

Kaip ir kiekvienais metais, vyko dailės darbų paroda-konkursas. Vaikai piešė vaidintų pasakų iliustracijas, jų veikėjus. Visi darbai (net 33 piešiniai) buvo eksponuojami „Lietuvių namuose“ Vaikų teatrų festivalio metu. Konkurso laureatais tapo Timonas Sidaris (Suvalkų lietuvių vaikų darželis), Leonas Lajus, Natalija Lajytė (Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla), Natalija Žukauskaitė (Seinų lietuvių „Žiburio“ darželis), Gabrielė Ramanauskaitė (Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinė mokykla), Oskaras Pečiulis (Punsko

savivaldybės vaikų darželis), Romas Žukauskas (Vidugirių pagrindinė mokykla). Komisijos nariai: Irena Jakubauskienė, Irena Vaicekauskienė ir Algirdas Vaicekuskas. Visiems laureatams įteiktos dovanos.

TEATRINIAI UŽSIĖMIMAI VAIKAMS IR KONSULTACIJOS MOKYTOJAMS

Jau trečius metus prieš festivalį vyko įvairūs teatriniai užsiėmimai vaikams ir mokytojams. Šiais metais kovo mėnesį juos vedė animatorė Onutė Valenskienė. Teatriniai pratimai ir žaidimai skirti jaunųjų aktorių meistriškumui ugdyti. Tačiau jie naudingi kiekvienam, ne tik aktorinių gebėjimų turinčiam vaikui. Per žaidimus vaikai mokėsi išlaikyti dėmesį ir bendradarbiauti, atskleisti ir išgyventi emocijas, mankštinti ne tik kūną, bet ir kalbos aparatą. Spektaklių režisieriai ir kiti mokytojai mokėsi, kaip nesudėtingai lavinti jaunųjų aktorių gebėjimus, išvelgti teatrą kasdienybėje.

Labai ačiū spektaklius paruošusiems mokytojams. Dėkojame Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai, kuri rėmė XXXIII vaikų teatrų festivalį „Raganė“.

Ministerstwo Spraw
Wewnętrznych i Administracji

Vidugirių pagrindinės mokyklos mokiniai

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

„Subatos vakarėlis“

DALIA ASTRausKIENĖ

Vysk. Antano Baranausko fondas „Lietuvių namai“ Seinuose nuo 2022 metų rengia lietuvių liaudiškos muzikos ir šokių šventę „Subatos vakarėlis“. Šiemet ji vyko trečią kartą, balandžio 27-ąją, pasitinkant Tarptautinę šokio dieną. Renginyje pasirodo tiek mūsų krašto jaunimo, vyresniųjų bei senjorų šokių grupės, tiek kolektyvai iš visų Lietuvos kampelių. Šiais metais šventėje dalyvavo 6 meno kolektyvai, 125 šokėjai ir muzikantai, iš Prienų, Pakruojo, Palangos, Vilniaus bei Punsko ir Seinų. Norime juos pristatyti.

2001 m. Balbieriškio kultūros ir laisvalaikio centre susibūrė nedidelė – keturių porų, vyresniųjų liaudiškų šokių grupė „Ringis“, pasivadinsi tekančio per miestelį upeliuko vardu. Palaiapsniui kolektyvo narių skaičius augo. Šokėjai vis dažniau aptarinėjo idėją kurti bendruomenę, ieškoti paramos kultūrinei veiklai ir ją plėtoti. 2003 m. miestelyje buvo įkurta kaimo bendruomenė „Balbieriškis“, į kurią po trejų metų perėjo šokių kolektyvas, o netrukus ringiečiai

Seinų „Lietuvių namų“ vyresniųjų liaudiškų šokių grupė „Seina“

tapo šios bendruomenės varomąja jėga. Savo tikslams įgyvendinti „Ringis“ kartu su bendruomene ir jos pirmininku S. Narūnu pradėjo rengti projektus. Parengtas projektas ir gautas Norvegijos fondo finansavimas autentiškiems krašto

tautiniams kostiumams. Dar vienas sėkmingai įgyvendintas projektas – respublikinis vyresniųjų liaudiškų šokių kolektyvų festivalis „Ringio ringiai“, gyvuojantis jau 13 metų. Visą šį laikotarpį kolektyvas aktyviai dalyvavo savo miestelio, Prienų rajono bei kitų Lietuvos miestų ir miestelių šventėse, regioniniuose, respublikiniuose, tarptautiniuose festivaliuose. Didelė sėkmė lydėjo respublikiniuose konkursuose „Pora už poros“, „Iš aplinkui“. Po kiekvieno laimėjimo ringiečiai tiesiog pranašiskai pajuokaudavo, esą iškovota prizinė vieta – tai tarsi dar viena plunksna į „Aukso paukštę“. Visa tai – atkaklaus ir nenuilstamo vadovo bei kolektyvo triūso ir tvirto tikėjimo savo galimybėmis rezultatas. 2010 m. „Ringis“ pelnė nominaciją „Geriausia liaudiškų šokių grupė ir vadovas“, apdovanotas statulėle „Aukso paukštė“. Kolektyvas dalyvauja

Punsko lietuvių kultūros namų vyresniųjų liaudiškų šokių grupė „Vyčiai“

Balbieriškio kultūros ir laisvalaikio centro vyresniųjų liaudiškų šokių grupė „Ringis“

respublikiniuose festivaliuose Klaipėdoje, Plungėje, Pasvalyje, Panevėžyje, Jurbarko, Kaune, Garliavoje, Vilniuje, Elektrėnuose, Žiežmariuose, Marijampolėje, Sintautuose bei tarptautiniuose festivaliuose Lenkijoje, Čekijoje, Vokietijoje, Vengrijoje, Latvijoje, Estijoje, Suomijoje, Švedijoje, Turkijoje, Baltarusijoje, Gruzijoje. Pasikeitus sudėčiai, nuo 2019 m. ringiečių daugumą sudarė Prienų miesto gyventojai, todėl kolektyvas perėjo į Prienų kultūros ir laisvalaikio centro mėgėjų meno kolektyvų gretas. Ringiečiai didžiuojasi turėdami vadovą, kuris kuria šokius ne tik savo kolektyvui, bet ir kolegoms, jų repertuaruose yra choreografo, Lietuvos dainų švenčių baletmeisterio Raimundo Markūno kurti šokiai: „Kviestinė polka“, „Apynėlis“, „Kudlius“, „Peikena“, „Bėg upela“, „Rūtų polka“, „Aneliukės polka“, „Kermošiaus kviestinis“, „Pasuktinė“, „Kalvių polka“, „Gaspadorių polka“, „Patakinis“. Choreografas Raimundas Markūnas kolektyvui vadovauja nuo jo susibūrimo pradžios.

Trečią kartą kvietimą dalyvauti šventėje priėmė mūsų artimi bičiuliai, Punsko lietuvių kultūros namų vyresniųjų liaudiškų šokių grupė „Vyčiai“. Jie šoka nuo 2001 m. Dalyvavo šokių šventėse Lietuvoje ir Bostone, tarptautiniuose folkloro festivaliuose Kinijoje, Pietų Korėjoje, Meksikoje, Belgijoje, Serbijoje,

Lenkijoje ir Lietuvoje. Kolektyvas yra pelnęs laureato vardą 2021 m. vyresniųjų lietuvių liaudies šokių konkurse „Pora už poros“ (užsienio lietuvių grupėje). Tais pačiais metais „Vyčių“ grupė tapo laureate virtualiame sceninių lietuvių liaudies šokių konkurse „Šoka Lietuva 2021“. 2023 m. laimėjo I vietą vyresniųjų liaudiškų šokių konkurse „Iš aplinkui“. Kasmet kartu su kapela „Klumpė“ organizuoja metinius koncertus Punsko lietuvių kultūros namuose. Kolektyvo vadovė Asta Pečiulienė.

Su džiaugsmu pasitikome Palangos kultūros centro vyresniųjų liaudiškų šokių grupę „Banguolis“, kuri savo kūrybinę veiklą pradėjo 1996 m. Banguolis – jūros augalas, ypač gausiai aptinkamas Baltijos jūros pakrantėje prie Palangos. Per du

dešimtmečius kolektyvas tapo brandus ir yra kviečiamas atstovauti ne tik Palangos miestui, bet ir Lietuvai – dalyvauja miestų ir miestelių renginiuose, respublikinėse dainų šventėse, tarptautiniuose Europos tautų kultūros festivaliuose. „Banguolis“ glaudžiai bendradarbiauja su kitais Lietuvos šokių kolektyvais. Graži draugystė ji sieja su Seinų „Seina“. „Banguolio“ šokių grupės kūrybinę veiklą vainikavo surengtas tarptautinis liaudiškų šokių festivalis „Palangos miestely“. Jis tapo tradiciniu. Kiekvieną rudenį šokiai ir muzika pasklinda Palangos erdvėse ir įtraukia į šokio sukūrį miestelėnus bei kurorto svečius. Kolektyvo vadovė ir choreografė Janina Serapinienė.

Pakruojo kultūros centre 1980 m. vadovės Sigutės Malinauskienės iniciatyva susibūrė šokių kolektyvas „Reketys“ – pasaulio lietuvių dainų ir šokių švenčių, rajoninių bei respublikinių renginių dalyvis. Gera žinoma, aktyviai dalyvauja koncertuose, sistemingai ruošia naujas programas. „Rekečio“ dalyvių atliekamais šokiais žavėjosi „Europiados“ liaudies muzikos festivalio žiūrovai. 1998 m. kolektyvui teko pabuvoti Prancūzijoje, 2001 m. Ispanijoje, 2002 m. Belgijoje. Su Pakruojo rajonu bendradarbiaujantis Švedijos miestas Mariestadas į organizuojamas šventes „Rekečio“ šokėjus buvo pasikvie-

Palangos kultūros centro vyresniųjų liaudiškų šokių grupė „Banguolis“

Pakruojo kultūros centro šokių kolektyvas „Reketys“

tęs net porą kartų. Sėkmingiausi ir produktyviausi buvo 2001 metai – puikus pasirodymas „Klumpakojų“ konkurse (II vieta) ir respublikinio šokių konkurso „Pora už poros“ laureato vardas. 2002 m. Šiaulių apskrities tautinių šokių konkurse „Suk, suk ratelį“ laimėta I vieta ir pereinamasis prizas. Kolektyvui sėkmingi buvo 2003-ieji. Konkurse „Iš aplinkui“ Širvintose laimėtas laureato vardas bei II vieta šokių konkurse „Klumpakojis-2003“ Klaipėdoje. 2004 m. kolektyvas vainikuotas aukščiausiu įvertinimu už choreografiją – „Reketys“ apdovanotas „Aukso paukšte“.

Skambius, nuotaikingus kūrinis bei trankius šokius dovanojo Vilniaus universiteto liaudiškos muzikos ansamblis „Jaunimėlis“, skaičiuojantis jau ne vieną gyvavimo dešimtį. Kolektyvas įkurtas 1971 metais ir iki dabar buria lietuvių liaudies meno entuziastus – jaunimėlių šokti, dainuoti ir puoselėti tradicinio meno vertybes. Šiuo metu ansamblio tradicijas išlaiko ir diriguoja ilgametis kolektyvo meno vadovas Bronislovas Glovickis bei šokių grupės vadovė, choreografė Gabrielė Kulienė. „Jaunimėlis“ neapsistoja ties Lietuvos žemėlapiu ir savo veiklos geografiją yra išplėtęs visame pasaulyje. 2012-aisiais ansamblis buvo nominuotas vienu prestižiškiausių apdovanojimų – „Aukso paukšte“

(geriausias liaudiškos muzikos ansamblis ir vadovas). Nuolatos puoselėjamas bendrumo bei šiltumo jausmas visus kolektyvo narius – tiek buvusius, tiek esamus – lydi ne tik repeticijose ar koncertuose, bet ir iki pat gyvenimo pabaigos. „Jaunimėlis“ į savo šeimyną kviečia visus, turinčius aistrą šokiui, liaudies muzikai bei dainavimui.

Šventės programoje dalyvavo ir šeiminkai – Seinų „Lietuvių namų“ vyresniųjų liaudiškų šokių grupė „Seina“, savo kūrybinę veiklą pradėjusi 2016 m. Kolektyvo meno vadovė subūrė šokėjų grupę, kuri vėliau pasivadino Seinų mieste tekančios upės vardu. Kiekvienas „Seinos“ šokėjas jaučiasi atsakingas, prisidedamas prie lietuvių liaudies šokio ir muzikos meno išsaugojimo. Grupę sudaro 22 įvairaus amžiaus ir įvairių profesijų žmonės.

Vilniaus universiteto liaudiškos muzikos ansamblis „Jaunimėlis“

Dauguma jų šoka kolektyve nuo pat jo įkūrimo dienos. Grupė aktyviai dalyvauja įvairiose šventėse, festivaliuose ir koncertuose. 2018 m. dalyvavo Lietuvos šimtmečio dainų šventėje „Vardan tos...“ Vilniuje ir vyks į Dainų šventę taip pat šiais metais. 2021 m. konkurse „Pora už poros“ Prienuose užsienio lietuvių kategorijoje „Seina“ pelnė I vietą. Kolektyvo meno vadovė Dalia Astrauskienė, šokių vadovė Kristina Brazienė.

Po šventės vyko lietuvių tradicinių šokių vakaronė, kurios metu visi dalyviai išmoko kelis naujus šokius. Galimybė pabūti visiems kartu, pašokti, padainuoti, pabendrauti buvo pati svarbiausia, nes sustiprino draugystę su kitais kolektyvais. Sveikiname visus su puikiais ir sėkmingais pasirodymais! Nekantriai lauksime susitikimo 100-metį mininčioje Dainų šventėje „Kad giria žaliuotų“.

Renginį rėmė Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerija bei Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija (Globalios Lietuvos departamentas).

Ministerstwo Spraw
Wewnętrznych i Administracji

GLOBALI LIETUVA

LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽSIENIO REIKALŲ
MINISTERIJA

Lenkijos lietuvių draugijos surengti konkursai

LLD INF.

LIETUVOS GEOGRAFIJOS KONKURAS

Vasario 28 d. Seinų „Lietuvių namuose“ vyko Lietuvos geografijos konkursas. Vertinimo komisijoje dirbo Algirdas Vaicekuskas, Vytautas Budzeika ir Dovydas Nometka. Šiame konkurse rungėsi 50 mokinių (komandose po 4 asmenis) iš Punsko Dariaus ir Girėno, Vidugirių ir Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinių mokyklų. Šiemet tai buvo trijų etapų konkursas-viktorina. Pirmąją vietą laimėjo dvi komandos: Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos (Jokūbas Latvys, Gytis Uzdila, Patricija Jonuškaitė ir Greta Nevulytė) bei Vidugirių pagrindinės mokyklos (Romus Žukauskas, Viktorija Grigutytė, Daiva Marcinkevičiūtė). Antroji vieta atiteko taip

Lietuvos geografijos konkurso dalyviai ir komisija

Lietuvos istorijos konkurso dalyviai ir komisija

pat Vidugirių mokyklos komandai (Ernestas Žilinskas ir Mantas Radzevičius).

LIETUVOS ISTORIJOS KONKURAS

Lenkijos lietuvių draugijos surengtas Lietuvos istorijos konkursas vyko kovo 25 d. Seinų „Lietuvių namuose“. Jo dalyviai, geriausiai atsakę į testų klausimus raštu, atsakinėjo žodžiu į pasirinktus klausimus. Susumavus raštu ir žodžiu atsakinėjant surinktus taškus paaiškėjo, kas laimėjo konkursą. Atsakymus tikrino ir vertino komisija, kurią sudarė istorijos mokytojos Nastutė Sidarienė, Onutė Vaznelienė ir Irena Nevulienė. IV–VI klasių grupėje rungėsi 21 dalyvis iš Punsko Dariaus ir Girėno,

Dailiojo žodžio konkurso dalyviai

Vidugirių ir Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinių mokyklų. Pirmąją vietą laimėjo Karina Berneckaitė (Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinė mokykla), antrąją – Rimas Vitkauskas (Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinė mokykla), trečiąją – Povilas Pachutka (Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinė mokykla). VII–VIII klasių grupėje buvo 26 dalyviai. I vietą pelnė Ernestas Žilinskas (Vidugirių pagrindinė mokykla), II – Matas Grigutis (Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinė mokykla), III – Tomas Liaukevičius (Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinė mokykla).

DAILIOJO ŽODŽIO KONKURASAS

Balandžio 29 d. Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje įvyko Lenkijos lietuvių draugijos surengtas dailiojo žodžio konkursas. Kaip kasmet jame dalyvavo visų lietuvių darželių vaikai ir lietuviškų mokyklų moksleiviai: Punsko savivaldybės vaikų darželio, Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos, Punsko Kovo 11-osios bendrojo lavinimo licėjaus, Vidugirių pagrindinės mokyklos, Seinų lietuvių „Žiburio“ vaikų darželio ir pagrindinės mokyklos bei Suvalkų lietuvių vaikų darželio. Šiais metais susibūrė 140 dalyvių.

Darželinukų grupėje eiles deklamavo 43 vaikučiai. Juos vertino Alicija Maksimavičienė, Asta Marcinkevičienė ir Aneta Kulčickaitė. Visiems mažyliams už drąsą dalyvauti konkurse buvo įteikti diplomai ir knygelės.

I pirmųjų ir antrojų grupę suguzėjo 19 I klasės ir 10 II klasės mokinių. Juos vertino Janina Macukonienė, Teresė Jonušienė ir Aneta Aleksaitė. Iš pirmaklasių nominacijas laimėjo: Inesa Makauskaitė, Aleksandra Agurkytė ir Mia Sienkevičiūtė iš Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos, Gabija Stoskeliūnaitė iš Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinės mokyklos bei Marcelis Nometka iš Vidugirių pagrindinės mokyklos. Pagyrimus gavo Ernestas Makauskas (Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinė mokykla) ir Simas Jakubauskas (Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinė mokykla). Iš antrų klasių mokinių laimėjo: Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos mokinės Ana Baudytė, Silvija Aleksaitė ir Gerda Makaraitė bei Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinės mokyklos moksleivės Marytė Wróblewska ir Airida Kuosaitė.

III ir IV klasių grupėje buvo 14 trečiųjų ir 11 ketvirtųjų. Šiuos dalyvius

vertino Irena Jakubauskienė, Onutė Grėbliūnienė ir Teresė Degutienė. Iš III kl. mokinių nominacijas pelnė: Nina Staskevičiūtė, Karolina Stankevičiūtė ir Greta Radzevičiūtė iš Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos, Patrikas Nevulis ir Ernestas Berneckas iš Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinės mokyklos. Iš ketvirtųjų laimėjo: Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos moksleivės Irmina Makauskaitė ir Paulina Milončytė bei Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos mokinės Liepa Vilkelytė, Inga Žukauskaitė ir Evelina Savickaitė. Pagyrimai skirti Ingai Misiukonytei, Mildai Kupčinskaitei ir Lukui Murauskui (Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinė mokykla) bei Natalijai Lajytei (Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla).

V–VI klasių grupėje susibūrė 22 dalyviai. Šią grupę vertino Inga Makūnaitė, Birutė Vaičiulienė ir Monika Vaicekauskienė. I vietą pelnė Rimas Vitkauskas (Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinė mokykla) ir Karina Berneckaitė (Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinė mokykla), II – Romas Žukauskas (Vidugirių pagrindinė mokykla). Pagyrimais išskirti: Gabrielius Severinas, Simona Ivoškaitė ir Odeta Nevulytė (Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinė mokykla) bei Kristijonas Gausa, Dainius Grigutis ir Evelina Aleksaitė (Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla).

VII–VIII klasių grupėje buvo 14 mokinių. Vertinimo komisijoje dirbo Nastutė Sidarienė, Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė ir Birutė Stoskeliūnienė. I vieta skirta Dauriantui Kuosai, II – Edvinui Valukoniui (abu iš Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinės mokyklos), III – Jonui Kalinauskui (Vidugirių pagrindinė mokykla). Pagyrimus gavo Julija Krakauskaitė, Jurgita Grigutytė, Violeta Grigutytė (Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinė mokykla) ir Nojus Uzdila (Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinė mokykla).

Licėjaus moksleivių grupėje buvo 7 dalyviai iš Punsko Kovo 11-osios licėjaus. Juos vertino Irena Gasperavičiūtė, Lidija Nevulytė ir Vida Uzdilienė. Šioje kategorijoje dvi I vietos atiteko Onutei Karaneckaitėi ir Rasai Maksimavičiūtei, o II – Mangirdui Vektoriui. Pagyrimus gavo Vaiva Vaicekaskaitė ir Gabija Petruškevičiūtė.

LIETUVIŲ KALBOS IR LITERATŪROS KONKURSAI

Kovo 18 d. Punsko Dariaus ir Girėno mokykloje vyko lietuvių kalbos ir literatūros konkursas-viktorina VII–VIII klasių moksleiviams. Šių metų tematika – Kazio Sajos kūryba. Viktorinoje rungėsi 10 grupių (27 dalyviai). Vertinimo komisijoje dirbo Elena Degutienė, Irena Gasperavičiūtė ir Irena Jakubauskienė. Pirmąją vietą laimėjo Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinės mokyklos komanda: Julija Krakauskaitė, Nicolė Valinčiūtė ir Lena Leončikaitė, antrąją – Punsko Dariaus ir Girėno mokyklos komanda: Matas Grigutis, Lidija Kalinauskaitė ir Greta Dzemionaitė, trečiąją – taip pat Punsko mokyklos komanda: Nojus Uzdila, Erikas Jankauskas ir Jokūbas Latvys.

VII–VIII klasių lietuvių kalbos ir literatūros konkursas-viktorina

Gegužės 10 d. Lenkijos lietuvių draugija Vidugirių mokykloje surengė lietuvių kalbos ir literatūros konkursą-viktoriną IV–VI klasių moksleiviams. Tematika – Vytautės Žilinskaitės pasakos ir apsakymai. Dalyvavo 12 grupių (36 dalyviai). Vertinimo komisijoje dirbo Elena Degutienė, Monika Vaicekaskienė ir Irena Jakubauskienė. Šiame konkurse pirmąją vietą *ex aequo* laimėjo net trys komandos: Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinės mokyklos (Lukas Aleksa, Povilas Zdanys ir

Kristijonas Gausa) bei dvi Punsko Dariaus ir Girėno mokyklos (vieną sudarė Rimas Vitkauskas, Dovydas Baguckas ir Norbertas Agurkis, kitą – Nikolė Baliūnaitė, Sara Agurkytė ir Lukas Ivoška).

Visų konkursų prizinių vietų laimėtojams buvo įteikti diplomai ir visi (pradedant V kl.) pakviesti į Lenkijos lietuvių draugijos organizuojamą ekskursiją į Rumšiškės ir Kauną. Dailiojo žodžio konkurso I–IV klasių nominacijų laureatams buvo įteiktos dovanos. Likusieji visų konkursų dalyviai gavo padėkos raštus ir kuklias dovanėles už dalyvavimą.

Lenkijos lietuvių draugija nuoširdžiai dėkoja visiems dailiojo žodžio, lietuvių kalbos ir literatūros, Lietuvos istorijos ir geografijos konkursų dalyviams už didelį susidomėjimą. Mokytojams tariame ačiū už vaikų paskatinimą dalyvauti ir darbą juos ruošiant. Komisijų nariams dėkojame už konkursų dalyvių vertinimą. Labai ačiū konkursų ir išvykos į Lietuvą rėmėjai – Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai.

Ministerstwo Spraw
Wewnętrznych i Administracji

IV–VI klasių lietuvių kalbos ir literatūros konkursas-viktorina

Antanas Vivulskis – gyvenimas tai menas

ANNA WOTLIŃSKA

„Žodžiu, privalau tapti puikiu menininku, nes kitaip būtų gėda.“ Taip 1918 metais rašė motinai Antanas Vivulskis – skulptorius, tapytojas ir architektas, Kšištofo Stefańskio (Krzysztof Stefański) knygos „Mirė, kaip ir gyveno – ant sparnų... Antanas Vivulskis (1877–1919). „Jaunosios Lenkijos“ epochos menininkas“ veikėjas. Ši knyga neseniai pasirodė Varšuvos „Polonikos“ instituto leidybinėje serijoje „Studijos ir medžiagos“ („Studia i materiały“).

Kai Antanas Vivulskis rašė šiuos žodžius, jam buvo 41 metai. Kiekvienas tokio amžiaus žmogus, nepriklausomai nuo laikų, kuriais jam buvo lemta gyventi, jau nemažai

žino apie gyvenimą. Kaip menininkui ir kaip žmogui likimas A. Vivulskiui buvo pakaitomis negailestingas ir palankus. Patyrė nepakeliamą lengvą ir sunkumą būties, apie kurios prigimtį po daugelio metų kalbėjo Milanas Kundera (Milan Kundera). Net jeigu gyvenimo patyrimai leido menininkui atsiriboti nuo šio pasaulio reikalų, tarp kurių nepatenkintos ambicijos metams bėgant pasirodo esančios nereikšmingos, troškimą tapti žymiu kūrėju, man atrodo, sunku buvo užgniaužti. Ar tikrai pavyko Antanui Vivulskiui, kuris visą gyvenimą skyrė menui, sužavėti pasaulį savo išskirtiniu talentu? Ar tikrai taip stipriai tikėjo savo menininko

galimybėmis, jog galėjo svajoti apie pripažinimą ir garbę?

Nežinau, ar knygos autoriui yra kilę tokių klausimų. Tačiau manau, kad kiekvienas, kas susiduria su kito žmogaus gyvenimu, kruopščiai tyrinėja jo projektus ir darbus, skaito asmeninę korespondenciją, kelia sau daug panašių klausimų. Dėl prabėgusio laiko atsakymuose visada bus netikrumo; jie liks savotiška fantazija. Vis dėlto

verta kelti klausimus. Kad ir norint suprasti Kitą, tuo pačiu galbūt geriau pažinti pasaulį, suvokti žmonių aistras ir troškimus, nuo kurių ir mes nesame laisvi. Atgaivinti autoriaus pasakojamą istoriją svarbu norint prikelti jo aprašomą praeitį. Seniai praėję laikai, kurie – kaip šiuo atveju – apipinti legendomis, niekada neturėtų virsti sustingusia, kartą ir visiems laikams pažinta ir aprašyta istorija iš mokyklinių ar akademinų vadovėlių.

XIX ir XX a. sandūros laikotarpis tikrai buvo išskirtinis. Pasaulis kunkuliavo nuo netikrumo, augo laisvės ir (ne tik meno) ribų plėtimo troškimas, skleidėsi ir blėso tapybos, literatūros ir muzikos talentai. Menininkai ieškojo naujų savo talento raiškos būdų. Emigracijoje jie dažniausiai gyveno skurdžiai, tačiau menas vis tiek pasilikdavo svarbiausias. Panašus buvęs ir Vivulskio likimas. Jis Prancūzijos sostinėje, savo mažoje dirbtuvėlėje Monparnase (Montparnasse), patirdavo nepriteklių, tačiau miesto atmosferos sužavėtas kantriai kentė nepatogumus, tikėdamasis lemties palankumo. Mylimame Paryžiuje su nedidelėmis pertraukomis gyveno 12 metų ir atrodo, kad tik Pirmasis pasaulinis karas neleido jam čia sugrįžti. Dėl tos pačios priežasties paskutinius savo gyvenimo metus praleido Lietuvoje, kuriai jis niekada nebuvo abejingas. Prisimindavo ją su sentimentu ir atsidavimu, svajodamas apie lietuviškos virtuvės gardumynus ir neprijaukintą gamtą.

Nors knygos autorius remiasi sukaupta tyrimo medžiaga, skaitančiojo vaizduotė ir smalsumas gali siekti daug toliau. Netgi tuomet, kai jis esąs dalyko žinovas, tai yra meno

Knygos viršelio ir grafinio dizaino autorius – prof. Krzysztof Rumowski

Marija Mickevičiūtė (Adomo Mickevičiaus anukė) ir Antanas Vivulskis. Lenkų biblioteka Paryžiuje, PAUart (viešasis domenas)

istorikas. Mat Kšištofo Stefanskio monografija nėra grynai mokslinis veikalas. Dėl biografijos faktų, anekdotų, menininko asmeninių dokumentų ištraukų bei daugelio iliustracijų ne tik pati Vivulskio asmenybė, bet ir jo palikti darbai įgauna kitą dimensiją. Tiriantiems arba besidomintiems kultūra skaitytojams knyga gali tapti laiko mašina kelionei po amžių sandūros Europą, susidomėjusiems biografijomis – pasakojimo apie ambicingą menininką, kurio gyvenimas ne visada bėgo modernizmo laikų nustatyta trajektorija, pavyzdžiu. Pagaliau besidomintiems vadinamaisiais paribiais – tai bus sentimentali kelionė, kur gamtos ir papročių ilgesys susipina su nerūpestingų jaunystės akimirka, vasaros atostogų, naivaus pasaulio pažinimo prisiminimais. Šis motyvas atrodo ypač įdomus, nes beveik kiekvienas mūsų nešioja širdyje savo „Isos slėnį“, į kurį gyvenimui bėgant sugrįžta

vis dažniau ir kuriame randa savo arkadiją. Visgi nepaisant to, kaip bus skaitoma Kšištofo Stefanskio monografija, viliuosi, kad ši knyga taps pradžia pokalbio apie patį Vivulskį, mažai žinomą, kultūros istorijoje šiek tiek užmirštamą asmenybę, kurios gyvenimas ir kūryba – į ką atkreipia dėmesį taip pat knygos autorius – nebuvo tinkamai išnagrinėti.

Knyga „Mirė, kaip ir gyveno – ant sparnų...“ nukelia skaitytojus, tarp kitko, į rusų Totmą, Kاونą, Vieną, Veneciją, Krokuvą, Vilnių ir Paryžių, miestą-mitą. Jų fone vyksta skulptoriui svarbūs asmeninio ir meninio gyvenimo įvykiai, rutuliojasi santykiai su motina, mylimąja Helena, draugiškai nusiteikusia Marija Mickevičiūte, talentingu Boleslovu Balzukevičiumi (Bolesław Balzukunft), atjaučiančiu ir įtakingu Ignacu Janu Paderevskiu (Ignacy Jan Paderewski). Beveik su kiekviena asmenybe ir vieta yra susiję anekdotas, istorija, prisiminimai, vėliau aprašyti susirašinėjant su artimaisiais. Tai jie Kšištofo Stefanskio pasakojime labiausiai sužadina, sudomina, atskleidžia beveik intymų pasaulį menininko, kuris – kaip ir kiekvienas žmogus – išgyvena profesines sėkmes ir nesėkmes, myli, jaudinasi dėl silpnos sveikatos, ilgisi šeimos. Įžengę į Vivulskio pasaulį skaitytojai taip pat tampa istorijos liudininkais. Atgyja pasakojimas apie Žalgirio paminklo Krokovoje, kurio fundatorius I. J. Paderevskis, statymą (jis sunaikintas per Antrąjį

pasaulinį karą). Kaip paprastai tokiomis progomis lenkai ginčijosi dėl monumento formos ir išraiškos, kad galiausiai 1918 metų liepos 15 dieną gausiai susirinktų į jo atidengimą. Vivulskis, anų dienų herojus, elgėsi, kaip buvo pratęs, tai yra kukliai ir – šiandien pasakytume – ne kaip įžymybė. Ipolitas Korvinas-Milevskis (Hipolit Korwin-Milewski), Dūmos narys, po daugelio metų prisiminė jų pobūvį kartu Krokuvos „Grand Hotel“: „[...] šis herojus tai buvo balandėlis, kurį reikėjo sukučiu ištraukti iš jo kampelio, kad pasirodytų ir ypač prasižiotų. Menininkas, kuris pats apie save sakė, jog esąs [...] iš „laukinių“ akademikų gal labiausiai laukinis, visad išlikdavo savimi, netgi neabejotinos sėkmės akimirka.

Mažesnės emocijos lydėjo kuriant legendinį Trijų Kryžių paminklą Vilniuje. Ir nūdien išdidžiai iškilę virš miesto, į peizažą įsilieję kryžiai primena šį menininką. Kas šiandien žino, kad Vivulskis suvokė, jog jo anuomet buvęs naujoviškas projektas pažeidžia miesto kraštovaizdžio estetiką? Šiomis mintimis jis pasidalijo su fotografu Janu Bulhaku (Jan Bułhak), išreikšdamas laiko ir pažangos prigimties supratimą: Natūralu, kad mediniai kryžiai labiau dera prie peizažo, kaip ir šiaudinis stogas, o ne čerpių ar vario, tačiau negalima dėl to atsisakyti pažangos ir netvarius, trumpalaikius dalykus vertinti labiau negu ilgalaikius, tvirtus. Paminklas iš tikrųjų atlaikė laiko išbandymą ir susiliejo su Vilniaus kraštovaizdžiu; su kalnu, kartais vadinamu Trijų Kryžių.

Nuoširdžiai kviečiu paskaityti Kšištofo Stefanskio knygą. Galbūt kitą kartą nuvykę į Paryžių ar Vilnių pažvelgsime į šiuos gražius miestus Antano Vivulskio akimis, keliausime jo nužymėtais takais. Galbūt tuomet mūsų keliai susidurs, ko linkiu sau ir visiems Skaitytojams.

**Knygą galima įsigyti
„Polonikos“ instituto tinklalapyje
www.polonika.pl**

Simono Daukanto pamokos

Pranešimas, skaitytas 2023 metų lapkričio 18 dieną Lenkijos lietuvių mokytojų konferencijoje Seinų „Lietuvių namuose“

DARIUS KUOLYS

Tęsinys.

Pradžia š. m. „Aušros“ 9 nr.

Isidėmėtina: S. Daukanto istorinis pasakojimas išsaugo iš retorinės LDK kultūros, iš XVI amžiaus metraščių, iš M. Strijkovskio ir A. Kojalavičiaus darbų, paveldėtą estetinį matmenį. Apie lietuvių tautos praeitį – protėvių žygius ir papročius, juos supusias didingas girias – pasakojama gražiai, iškalbingai, poetiškai. S. Daukanto atveriamą Lietuvos senovė yra graži: skaitytojai kviečiami jos vaizdais grožėtis ir gėrėtis.

„Darbų“ autorius atlieka išskirtinį kultūrinį veiksmą: jis, „kaipo pirmas rašytojas toj kalboj“⁴⁴, perima senąją politinės tautos pasakojimą, kurį Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje lenkiškai kūrė M. Strijkovskis, lotyniškai – A. Kojalavičius, jį pirmąsyk išverčia į lietuvių kalbą, transformuoja ir perduoda savo meto bei būsimai lietuvių visuomenei. Gyvendamas Rusijos imperijoje S. Daukantas atgaivina, esminiais demokratiniais akcentais papildo ir į ateitį nukreipia Lietuvos Respublikos idėją, kuri buvo išnešiota, subrandinta dar Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje.

Jau XVI amžiuje Lietuvos intelektualai nubrėžė aiškią skirtį tarp savo valstybės, laisvos respublikos, ir Maskvos despotijos, Vakarų Europos absoliutizmo. Jie turį savo respubliką, kurioje, kaip ir antikinėse Periklio, Cicerono respublikose, laisvė yra branginama kaip aukščiausia vertybė, o žmonių iškilimą visuomenėje

⁴⁴ *Ten pat*, p. 40.

turėtų lemti ne jų turtas, kilmė, bet dorybės, nuopelnai bendram labui⁴⁵. Tai Cicerono nusakyta respublika kaip moralinė piliečių sąjunga. Šioje respublikoje, be laisvės, labai svarbi yra draugystė, meilė. Be piliečių meilės („charitas civium“), tarpusavio solidarumo, kaip ir be piliečių dorybės, respublika ir laisvė negalinčios išlikti, – teigė Ciceronas ir juo sekę LDK intelektualai. Respublika remiasi ne baime, ne pagarba monarchui, bet piliečių dorybėmis, – tvirtino Ciceronas, o XVIII amžiuje ir Charles de Montesquieu. Ciceroną S. Daukantas nagrinėjo jau Vilniaus gimnazijoje, skolinosi jo knygas iš Vilniaus universiteto bibliotekos, turėjo ir asmeninėje bibliotekoje⁴⁶. Ch. de Montesquieu darbai studijuoti geriausiame visoje Rusijos imperijoje Vilniaus universitete. Čia laikantis magistro egzaminą S. Daukantas buvo klausas: „Kaip suprantate šį Montesquieu posakį: respublikoniška valdžia yra dorybė, o monarchistinė – garbė?“⁴⁷

S. Daukantas pasitelkia ir savo darbais pratęsia iš Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės paveldėtą respublikonišką pasakojimą apie

⁴⁵ Darius Kuolys, „Trys Lietuvos respublikos“, in: *Baltos lankos*, nr. 37, 2013, p. 39–57.

⁴⁶ Jurgis Lebedys, „Simano Daukanto biblioteka“, in: *Lietuvių literatūros instituto darbai*, t. I, Kaunas: Valstybinė enciklopedijų, žodynų ir mokslo literatūros leidykla, 1947, p. 56, 62.

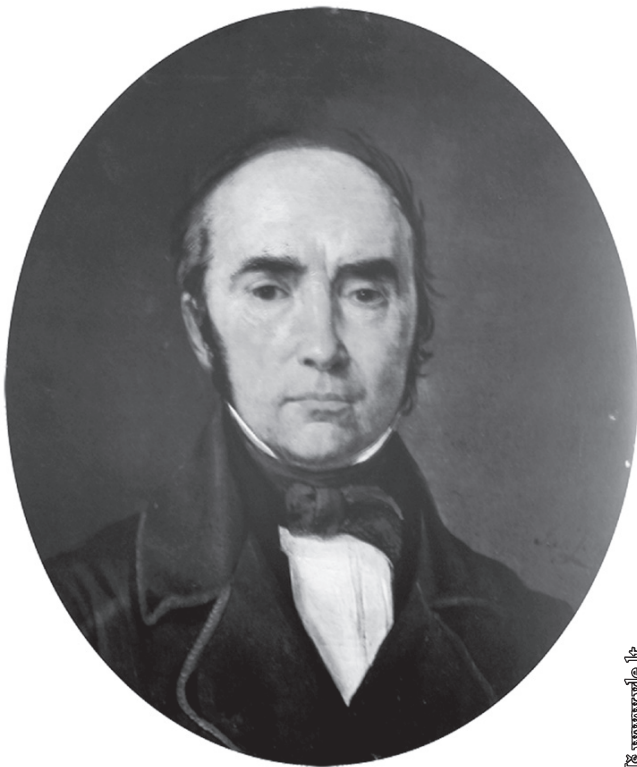
⁴⁷ Vytautas Merkys, *Simonas Daukantas*, Vilnius: Vyturys, 1991, p. 48.

laisvę mylinčią ir per amžius ginančią lietuvių tautą. Šis M. Strijkovskio ir A. Kojalavičiaus kurtas istorinis pasakojimas iš esmės yra laisvės pasakojimas: visa Lietuvos praeitis vaizduojama kaip garbinga kova už laisvę. Būtent laisvė, kova už laisvę įprasminančios tautos gyvenimą⁴⁸. S. Daukantas iš senojo istorinio LDK pasakojimo perima laisvės meilę išaukštinančias „Punios pilies vyro“ Margirio, paskutinių jotvingių, pasirinkusių mirtį, bet ne vergiją, mitologemas. Sykiu jas papildo Adomo Mickevičiaus sukurtos istorijos apie Naugarduko kunigaikštystę Živilę, XIII amžiuje Naugarduką nuo „vokiečių, gudų ir totorių“ narsiai gynusių moterų simboliniais kovų vaizdais⁴⁹.

XVII amžiaus viduryje išleistoje dvitomėje „Lietuvos istorijoje“ A. Kojalavičius iškėlė Lietuvos Respubliką – *Respublica Litwana, Res Litwana* – į istorinio pasakojimo centrą. Rūpestis Respublika šiame pasakojime tapo pagrindiniu asmens vertinimo matu; asmuo istorijoje vertas tiek, kiek jis rūpinasi savo politinės bendruomenės reikalais, kiek tarnauja bendrai gerovei. Respublikos sąvoka A. Kojalavičiaus pasakojime

⁴⁸ Darius Kuolys, „Alberto Vijūko-Kojalavičiaus istorinis pasakojimas: Respublikos kūrimas“, in: *Albertas Vijūkas-Kojalavičius, Lietuvos istorijos įvairenybės, parengė Ona Daukšienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2004, d. 2, p. 384–404.*

⁴⁹ *Simonas Daukantas, Raštai*, t. I, p. 252–256, 289–291, 601–602.

Simonas Daukantas

Iš www.vie.lt

nėra neutrali: ji siejama su laisvės, teisingumo, draugystės, bendrojo gėrio vertybėmis, su laisvo piliečio dorybėmis. Ji reiškia civilizuotus, teisinius, humaniškus ir politinę sąjungą susivienijusių žmonių tarpusavio santykius. Pati Lietuvos Respublikos idėja čia turi imperatyvinį pobūdį: Respublika galinti gyvuoti tik nuolat piliečių ginama, saugoma. A. Kojalavičiaus istorinis pasakojimas įgyja aiškią didaktinę paskirtį – jis turi padėti žmogui suvokti savo ryšį su Respublika, savo priedermes Respublikai ir paskatinti gyventi taip, kad būtų jai naudingas⁵⁰.

Tokias A. Kojalavičiaus nuostatas, jo pasakojimą apie Lietuvos Respubliką ir atkartoja S. Daukantas. Kaip ir LDK istorikas, jis kalba iš „Lietuvos ūkės“, laisvos „Lietuvos tautos“ pozicijų: istorines asmenybes, valdovus vertina pagal jų darbus „naudai ūkės Lietuvos“ ir „ūkininkų

liuosybei“. Kęstutis buvęs garbingas valdovas, nes „ne kartą dangstė krūtimis savo ūkė“, jo „darai“, žygiai, buvę „dėl ūkės Lietuvos ir Žemaičių išdaryti“⁵¹. Vytautas vertas pagarbos todėl, kad gerai „Lietuvos ūkė rėdė“, kad siekęs karūnos ne sau, bet „dėl Lietuvos ūkės“, o jo bajorai skelbė: „mes buvom liuosi tauti ir esam“. Tačiau S. Daukantas stoja greta žemaičių, kai jie, valdovo išduoti, atsisako tapti Ordino vergais, „tardami, jog Vytautas negali jų niekaip užrašyti kryževiams, kaipogi anšai pats yra Didžioju Lietuvos Kunigaikščiu nuo žemaičių pakel-

tas, kurie pagal savo norą šiandien vieną, rytoj ką kitą gali didžiu kunigaikščiu iškelti“⁵².

Iš M. Strijkovskio ir A. Kojalavičiaus S. Daukantas perima ir jų keltą visų baltų – lietuvių, prūsų, jotvingių, latvių – vienybės idėją. Perima ir senuosius lietuvių tautos kilmės mitus. Šiuos iš esmės atnaujina. S. Daukantas, gana išsamiai aptardamas senųjų lietuvių ryšius su Antikos pasauliu, veik nutyli LDK istorikų garbintą Palemoną. Galime numanyti, jog aristokratiškas, luominis lietuvių kilmės iš Romos diduomenės mitas nebetiko jo politinei programai. S. Daukantui pakanka tik atskirų šio kilmės mito dalių: pasakojimo apie Kernavės įkūrėją Kernių, apie mirusiųjų deginimo paprotį įsteigusį kunigaikštį Šventaragį ir kai kurių kitų. Tačiau S. Daukantas ypatingai sureikšmina kitą – Vaidevučio mitą, kurį XVI amžiuje iš senųjų prūsų

perėmė vokiečių istoriografija, iš jos – M. Strijkovskis, iš šio darbų – A. Kojalavičius.

Kodėl savo politinei programai „Darbų“ autorius pasitelkia būtent Vaidevučio mitą? Šis mitas neturėjo luominio pobūdžio. Pasak jo, išminingas lietuvių vyras Vaidevutis IV amžiuje paraginęs senuosius prūsus ir lietuvius bičių pavyzdžiu susikurti savo respubliką, išmokęs gerbti įstatymus ir prie midaus bičiuliautis, kad šie galėtų išlikti laisvi. Išplėtodamas A. Kojalavičiaus pasakojimą apie Vaidevutį, S. Daukantas esmingai atnaujina ir jo gintą laisvos Respublikos sampratą – papildo ją tautos, kaip luomų barjerus įveikusios laisvų žmonių sąjungos, supratimu. „Darbuose“ ir „Būde“ pasakojama, kad Lietuvos, Žemaičių ir Prūsų viešpats Vaidevutis, „įsteigęs rėdą ūkei, idant tauta, arba giminė, be rėdos neišgaištų“, sutiko užtikrinti ir vienodą „vargalių žmonių bei diduomenės liuosybę“. „Vaidevučio ūkeje“ buvę nustatyta, jog „tie tebus diduomiais, kurie gerais darbais ir dorybe už visus didžiau atsiženklins, vienok nė kokios viršutinės perskyros tarp jų, žmonių vargdienių ir diduomių, daugiau nebebus. Taip vargaliai žmonės, savo liuosybę užstiprinę, gyveno paskui ilgus amžius laimingai“⁵³. Tokiu būdu seną lietuvių Respublikos steigimo mitą S. Daukantas palenkia romantizmo laikų tautinės vienybės, laisvos tautos kaip lygiateisių žmonių bendrijos idėjai, padėjusiai rasti šiuolaikinei lietuvių tautai. Senas bajorų Respublikos mitas paverčiamas į ateitį nukreiptu modernios laisvų ir lygiateisių piliečių Respublikos mitu.

Laisvė S. Daukanto pasakojime suvokiama ir aiškinama respublikoniškai: laisvas žmogus yra tada, kai jis dalyvauja „lietos“ reikaluose, pats savo „ūkė rėdo“, valstybę tvarko. Todėl laisvė ir neatskiriama nuo „sueimo“ – nuo bendrų reikalų viešo

50 Darius Kuolys, „Alberto Vijūko-Kojalavičiaus istorinis pasakojimas: Respublikos kūrimas“, p. 389–392.

51 Simonas Daukantas, *Raštai*, t. I, p. 335.

52 *Ten pat*, p. 352, 365, 386, 391.

53 *Ten pat*, p. 58, 566–571.

svarstymo. Lietuviai buvę laisvi nuo seniausių laikų ir išlikę tokie per amžius – „iki paskuoju gadynių“, nes „sueimai yra jau žinomi baltoji senovė“ ir joks valdovas nieko negalėjęs nutarti vienas, be „svieto“ sutarimo „sueime“⁵⁴.

S. Daukanto raštuose taip pat pabrėžiama, kad lietuviai suvokę laisvę kaip prigimties dalyką, kaip „Dievo dovaną“, kurią visomis jėgomis privalą saugoti. Vergijon papuolusi, svetimųjų „rėdoma“ ir svetimiams įstatymams paklusti turinti tauta „atsimaino“ – praranda savo tapatybę, sykiu ir žmoniškumą: „Rodės žemaičiams vergauti svetimiams lygia dalia, kaip jei ne žmonėmis būti...“⁵⁵

Respublikoniškas S. Daukanto pasakojimas imperatyviai reikalauja ginti politines „ūkininko“ teises pačioje „Lietuvos ūkėje“. Mat „ūkės“ laisvė tiesiogiai priklausanti nuo „ūkininkų liuosybės“. S. Daukantas, kaip Aristotelis, buvo įsitikinęs, kad laisvos valstybės vergai negalintys turėti. „Didžiūnų“ pavergtas „svietas“ nebeišsaugo ir „ūkės“. Įsidėmėtinas yra „Darbų“ pratarmėje alegoriniais vaizdais glaustai nusakytas lietuvių tautos ir „ūkės“ nuopuolio kelias: „lietuviai, žemaičiai per ilgus amžius [...] gimė ir mirė tarp kardu, gindami savo tėviškę nuo neprietelių. Bet ko nepergalės piktybė svieto, kuri, negalėdama paveikti savo kantrybe narsių poposūnių skitų, leidos ant nedorybės! Kaipogi tuojau, pasiklojusi [apsimetusi] vienybe tautos ir ateinančia palaima ūkės, kiltį jų ėmė niekinti, kantrybę žadais ramdyti, senų dienų užlaikymus naikinti, naujus dėti, taip maž pamažu tautindama [tolindama] anuos nuo jų ūkės, visų pirma išplėšė jiems liuosybę, paskui vergus, jau gelžiniais apkalusi, galžudžiams

pametė.“⁵⁶ Taigi, pasak S. Daukanto, „piktybė svieto“, pasitelkusi „nedorybę“, visų pirma sunaikinusi žmonių laisvę Lietuvos valstybės viduje ir taip žmones „nutautinusi“ – atitolinusi juos nuo jų „ūkės“, nuo turėtos respublikos, o tada jau pavergtus atidavusi svetimiams „galvažudžiams“. Kas šie „galvažudžiai“, įmanu nuspėti. Tai Lietuvą XVIII a. pabaigoje užėmę maskvėnai.

„Būdo“ senosios Lietuvos Respublikos žlugimo vaizdas palydimas esmine pastaba: „susiedai antpuolę išsidalijo Lietuvos ūkė; svietas tuo tarpu nuvargęs vampsojo tam dedantis, vildamos naujus ponus malonesnius dėl savęs rasiąs“⁵⁷. Taigi S. Daukantas sako: jei norime stiprios ir laisvos „ūkės“, turime užtikrinti ly-

Pasak S. Daukanto, išsižadėję kalbos ir įstatymų, tampame vergais tų, kurių kalba kalbame, kieno įstatymams paklūstame. Kad būtum laisvas, kad būtum lygus su kitais, nepakanka vien teisių: dar reikia išsaugoti savo tapatumą, savo kultūrą, savo kalbą.

gias visų „ūkininkų“ laisves, negalime leisti „svietui nuvargti“. Prisimintina, kad modernios Lietuvos Respublikos – laisvų piliečių bendruomenės – idealas „Pasakojime“ priskiriamas jau didžiojo kunigaikščio Vytauto ateities planams: „Vytautas, sėdįs soste stiprios ir narsios tautos, norėjo juos visus į ūkininkus paversti“⁵⁸.

S. Daukanto pasakojimas taip pat išryškina kultūrinį laisvės aspektą, pabrėžia tautos tapatybės ir laisvės jungtį. Jis esmingai kelia asmens, bendruomenės kultūrinio savarankiškumo klausimą. „Darbų“, „Būdo“ vaizdais klausama: ar gali būti laisvas be savo kalbos, kultūros, papročių? Laisvas esi savoje kultūroje; prarasdama kultūrinę ir politinę

tapatybę tauta netenkanti ir laisvės, – sako S. Daukantas. „Darbuose“ rašoma: „išsižadėti savo kalbos, savo įstatymų, savo apsiejimų, o priimti į jų vietą svetimus lygiai yra, kaip jei svetimam pasiimti jo vergu būti“⁵⁹. Taigi, pasak S. Daukanto, išsižadėję kalbos ir įstatymų, tampame vergais tų, kurių kalba kalbame, kieno įstatymams paklūstame.

Kad būtum laisvas, kad būtum lygus su kitais, nepakanka vien teisių: dar reikia išsaugoti savo tapatumą, savo kultūrą, savo kalbą, – teigia S. Daukanto pasakojimas, sykiu pabrėždamas kultūrų ir civilizacijų lygybę. „Būdo“ autorius iškelia ne tik atskiros, savarankiškos lietuvių tautos istorinio likimo, bet ir savitos lietuvių (baltų) civilizacijos idėją. Svarbiausia šios civilizacijos liudininkė esanti išlikusi lietuvių kalba. Remdamasis M. Strijkovskiu ir A. Kojalavičium, S. Daukantas pripažįsta senosios, ikikrikščioniškos lietuvių civilizacijos vertę, lygina šią civilizaciją su kitų Europos tautų antikinėmis civilizacijomis: „jei rymionys ir graikai, noris pagonys, taip šiandien yra garbinami nuo visų krikščionių už savo dorybę ir kantrybę, dėl ko gi žemaitis arba lietuvis negali būti giriamas, jei kantriai gynė savo namus ir liuosybę nuo neprietelių, mylėjo dorybę, o neapkentė nedorybės“⁶⁰. Seniesiems baltams priskiriamas ir ypatingas žmoniškumas: „didi žmonysta“, „didžiai gera širdis“, „viežlybumas“⁶¹.

Neatskiriamą lietuvių civilizacijos dalį, S. Daukanto teigimu, sudarantys Lietuvos Statutai. Būtent jie per amžius padėję lietuviams saugoti dorybę, savarankiškumą ir tapatybę. „Istorijoje žemaitiškoje“ Pirmojo Lietuvos Statuto sukūrimas aprašomas kaip iki šiol svarbus savos Respublikos gelbėjimo darbas: „Ir taip irstančią Lietuvos ūkė norėjo dar

54 Ten pat, p. 578.

55 Ten pat, p. 371.

56 Ten pat, p. 36.

57 Ten pat, p. 646.

58 Simonas Daukantas, *Raštai*, t. II, p. 617.

59 Simonas Daukantas, *Raštai*, t. I, p. 393.

60 Ten pat, p. 39.

61 Ten pat, p. 447, 469, 473.

išmintingi vyrai įstatymais varžyti. Todrin lietuvių tėvūnai ir ūkės dumčiai susirinkę surašė į vieną knygą savo ūkės senų dienų įstatymus, idant alvienas žinotų, kaip elgtis savo darbuose, kas doru, o kas nedoru yra daryti pripažinta. Šiandien dar garbinama ir lietuviais taip dėvima įstatymais, arba statutomis, Lietuvos yra vadinama, kurią luomos vienu balsu 29 dienoj rugsėjo mėnesio 1530 metuose patvirtino ir apskelbė.⁶² S. Daukantas pabrėžia, kad Lietuvos Statutas išsaugojęs savarankišką lietuvių gyvenimą ir po Liublino unijos, kad bendroje valstybėje jis buvęs išskirtiniu lietuvių Respublikos ženklu – „savo ūkės žyme“: „vienok lietuviai užtvirtino dar toj vienybėj sau ypatingus karės ir ūkės įstatymus [...]; turėjo dar lietuviai ypatingą savo ūkės žymę, ypatingą lobį, trumpai sakant, noris lietuviai ir žemaičiai klausė Lenkų karaliaus, vienok savo ypatingais įstatymais senu būdu namie dar rėdės“⁶³.

Lietuvių civilizaciją, jų politinę kultūrą S. Daukanto pasakojimas supriešina su Maskvos tironija. „Istorijoje žemaitiškoje“, plačiausiam darbe, pradėtame rašyti dar 1831-ųjų sukilimo metais, S. Daukantas brėžia jau A. Kojalavičiaus ir kitų LDK autorių ryškintą laisvos „Lietuvos ūkės“ ir despotiškos „maskolių“ valstybės antitezę. Maskvai esanti būdinga barbarybė – „varvaryba“, jos valdovams – „varvaro nežmonystė“, žiaurumas, klasta, tautų pripažintų įstatymų laužymas⁶⁴. Taip Rusijos imperijos pavergtiems lietuviams teigiamas jų moralinis ir civilizacinis pranašumas prieš esamą Lietuvos šeiminką.

Taigi savo raštais kreipdamasis į lietuves motinas, į jaunimą S. Daukantas perduoda kolonizuotai lietuvių visuomenei tam tikrą

išlikimo kodą, išsakytą svarbiais imperatyvais: neprarasti savigarbos ir savivertės, laisvės geismo ir pagarbos tiesai, turėtos laisvos „ūkės“ atminimo, nuolat mokytis savarankiškai savo krašto ir bendruomenės reikalus tvarkyti, laisvę ginti, nuolat savo akiračius platinti.

S. Daukanto istorinis pasakojimas tarsi sujungia Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje plėtotas politines programas: Mikalojaus Daukšos, Konstantino Sirvydo gimtosios kalbos ir kultūros, kaip savos valstybės pamato, puoselėjimo programą su Augustino Rotundo, Leono Sapiegos, M. Strijkovskio, A. Kojalavičiaus ir kitų intelektualų priesakais rūpintis laisva Lietuvos Respublika. Politinė laisvė ir gimtoji kalba šiame pasakojime iškyla kaip svarbiausi lietuvių tapatybės dėmenys. Būtent ši daukantiška kalbos ir laisvės jungtis suteikia gaires politiniam ir kultūriniam modernios Lietuvos projektui, duoda svarbų postūmį XX amžiaus Lietuvos Respublikai rasti.

Kaip S. Daukanto „lietuvytės“ programa veikė Lietuvos kultūroje? Regis, jai ypatingos gyvybės teikė, amžininkus ir pasekėjus stipriai veikė paties istoriko laikysena, programinių nuostatų liudijimas asmeniniais apsisprendimais: kurti tik lietuviškai, aukoti gyvenimą lietuvių kultūros labui, pavergtų žmonių švietimui.

Jau amžininkų S. Daukantas vertinamas kaip išskirtinė, tėvynei didelius darbus nuveikusi asmenybė. 1841 metais Liudviko Adomo Jucevičiaus lenkiškai parašytose „Biografinėse ir literatūrinėse žiniose apie mokytus žemaičius“ („Wiadomości biograficzne i literackie o uczonych Żmudzinach“) S. Daukantas pristatomas kaip „nepaprastas ir nenulstantis lietuvių kalbos, Lietuvos istorijos tyrinėtojas“. Jis prašomas „tėvynės raštijos ir istorijos vardu“ kuo greičiau parodyti pasauliui

„Istoriją žemaitišką“ – „didžiulį veikalą“, parašytą lietuvių kalba⁶⁵.

Motiejus Valančius 1848-aisiais siųstame laiške S. Daukantui vadina save „dideliu guodotoju ir mylėtoju Tamstos ypatos“ ir praneša apie tik ką išspausdintą „Žemaičių vyskupystę“⁶⁶. Šį istorinį darbą parašė lietuviškai S. Daukanto paskatintas, pasiremdamas ir „Istorijos žemaitiškos“ rankraščiu. Tiek „Žemaičių vyskupystėje“, tiek 1872 metais sukurta „Pasakojime Antano Tretininko“ M. Valančius iš esmės laikosi S. Daukanto pateiktos Lietuvos istorijos interpretacijos, naudojasi jo lietuviškai kurtu praeities vaizdnu. Pasak „Žemaičių vyskupystės“, „tankiuose miškuose ir traškančiose giriose“ senais amžiais gyvenę žemaičiai „karėse buvę baisiai smurtais ir drąsiais“, bendrus reikalus svarstė „suejimuose arba seimuose“, ikirikščioniškas „senolių tikėjimas“ jiems „dideliai geliavo“, labai tiko, nes skatino jų drąsą ir padėjo „liuosais išlikti“, krikščytis jie sutikę tik tuomet, kai savo valdovų buvo patikinti, „jog liuosumai, vyresnybės, seni papročiai ir kalba žemaitiška po seno bus jiems palikta“⁶⁷. „Pasakojime Antano Tretininko“, kaip ir S. Daukanto darbuose, iškyla Lietuvos piliakalniai ir žemaičių kovų už laisvę vaizdai: Margirio ginami Pilėnai, mūšiai su vokiečių riteriais ties Durbe, Salantais, Varniais, Girgždūte, Medvėgaliu, Biržulio ežeru⁶⁸.

(*Bus daugiau*)

65 *Liudvikas Jucevičius, Mokyti žemaičiai, parengė Meilė Lukšienė, Vytautas Raude-liūnas, Vilnius: Vaga, 1975, p. 59.*

66 *Motiejus Valančius, Raštai, parengė Birutė Vanagienė, Vilnius: Vaga, 1972, t. I, p. 507.*

67 *Motiejus Valančius, Raštai, parengė Birutė Vanagienė, Vilnius: Vaga, 1972, t. II, p. 27–28, 30, 41, 49–50.*

68 *Motiejus Valančius, Raštai, t. I, p. 360–365, 377–380, 382–392.*

62 *Simonas Daukantas, Istorija žemaitiška, t. II, p. 343.*

63 *Ten pat, p. 408.*

64 *Ten pat, p. 396, 402.*

Nurimo gera širdis, ilsisi darbščios rankos...

GRAŽINA KIBYŠIENĖ

MAMYTEI

*Malda lūpose,
Viltis akyse,
Darbas rankose,
Rūpestis mintyse,
Meilė širdyje...
Vis dalijai save
Ačiū nelaukdama,
Neskaičiuodama ašarų
Nei džiaugsmo,
Nei skausmo...
Vargais ir skausmais
Išaudei savo dienas,
Palinkusi,
Žilais plaukais,
Raukšlėtom rankom...
O juk širdis jauna,
Veidas skaičius,
Suknelė gėlėta,
Žvilgsnis žvalus...
O kad atsukus metus...*

Gegužė – pats gražiausias metų mėnuo, skirtas Dievo Motinai. Tūkstančiais žiedų pasipuošusi gegužė dosni ne tik svaiginančio gamtos grožio, bet ir dvasingumo. Motinos diena, gegužinės pamaldos, Sekminės... Visa tai padeda žmogui pakilti virš kasdienybės, žemiškų rūpesčių ir vargų, sustiprėti dvasiškai. Mama – gimdytoja ir auklėtoja, jos rankose šeimos ateitis ir stiprybė, namų židinys. Jai skirti visi pavasario žiedai, patys gražiausi žodžiai, posmai, dainos. Kiekvienam mamos netektis – skaudi, kiekvienam mama nepakeičiama.

Š. m. gegužės 14-osios saulėtą rytą, žy dint alyvoms, į amžinybę iškeliavo Marytė Stoskeliūnienė iš Vidugirių kaimo. Savo žemiškąjį gyvenimą

užbaigė mylima žmona, mama, močiutė, promočiutė, sesuo, pusseserė, giminaitė, kaimynė...

Marytė Pajaujytė-Stoskeliūnienė gimė 1938 m. vasario 15 d. Agurkių kaime, Punsko parapijoje. Jos tėvai tai Magdalena Murinaitė-Pajaujienė (g. 1908 m. sausio 24 d., m. 1995 m. gegužės 28 d.) iš Agurkių ir Petras Pajaujis (g. 1908 m. spalio 26 d., m. 1991 m. sausio 17 d.) iš Ožkinių kaimo. Marytės mama Magdutė, kun. Arvydo Žygo vadinta Dainų karaliene, mokėjo šimtus dainų. Ne viena iš jų užrašyta ir esanti mūsų krašto dainų rinkiniuose bei Tautosakos instituto Vilniuje archyvuose. Magdalena turėjo dvi seseris. Anelė Murinaitė (1915–1993) tarnavo pas kunigus, dirbo šeimninke. Ji buvo Marytės krikšto mama. Teta Anelė, sugrįžusi į Punkską, dažnai lankydavo savo krikštaduktę, padėdavo ūkio darbuose. Kita Magdutės sesuo Onutė ištekėjo už Vaičiulio iš Ožkinių, vaikų neturėjo. Sakoma, kad buvo labai graži moteris. Abi palaidotos Punsko kapinėse. Magdalenos Murinaitės tėvo brolis, dėdė Jurgis Murinas, buvo Lietuvos savanoris. Palaidotas Būdviečio kapinėse.

Marytės tėtė Petras Pajaujis situokė su Magdute ir atėjo pas Agurkių Murinus į žentus. Tai buvo aukštas, tiesus, labai darbštus vyras, geras ūkininkas ir bitininkas. Petras Pajaujis turėjo dvi seseris. Viena tai Anelė Pajaujytė-Maksimavičienė (1914–2018) – žinoma mūsų krašto audėja ir dainininkė. Jos vyras Juozas Maksimavičius (1912–1990) atėjo į žentus į Ožkinius. Maksimavičių

dukros: Rūta, Živilė ir Alicija. Kita Marytės tėvo sesuo tai Magdalena Pajaujytė-Jurkiūnienė, gyvenusi Vaitakiemyje. Jų vaikai – keturi sūnūs: Algirdas, Gediminas, Kazys ir Jonas. Petro Pajaujo brolis, agronomas Jonas Pajaujis (1906–1999), buvo žinomas mūsų krašte kaip vienas pirmųjų inteligentų, vienas iš Punsko licėjaus steigėjų ir mokytojų. Su žmona Vlada (1911–2006), bibliotekininke, mokytoja, visuomenininke, gyveno Punske. Abu palaidoti Punsko kapinėse. Palikuonių neturėjo.

Magdutė ir Petras Pajaujai turėjo tris dukras Petronę, Birutę ir Marytę bei du sūnus Petrą ir Algirdą. Vyriausioji Petronė (g. 1932 m.) ištekėjo už Petro Šliaužio (1929–2013) iš Ožkinių kaimo. Susilaukė dviejų sūnų – vyresniojo Vito ir jaunesniojo Algio, dukra Aldutė maža susirgo ir mirė.

Marytė Stoskeliūnienė

Su sese Birute

Birutė Pajaujytė (1934–2019) ištėkėjo už Juozo Balytos (1937–1979) iš Pristavonių. Juozas tragiškai žuvo apvirtus traktoriui. Vaikai: Juozas, Marytė, Teresė ir Onutė. Petras (1939–2022) vedė Birutę Kliučinykaitę iš Skarkiškių. Jų vaikai tai sūnūs Vitas ir Juozas bei dukra Irena. Petras ūkininkavo savo tėvų ūkyje, kurį vėliau perėmė vyriausias sūnus Vitas (1964–2009). Jauniausias Marytės brolis Algirdas Pajaujis (1941–1980) vedė Nijolę Malinauskaitę (1947–2011) iš Paliūnų, ten trumpai gyveno, vėliau persikėlė į Suvalkus. Jaunas mirė. Palikuonių neturėjo. Abu su žmona palaidoti Punsko kapinėse.

Marytė Pajaujytė 1965 m. birželio 19 d. ištėkėjo už Antano Stoskeliūno iš Vidugirių kaimo, čia ir apsigyveno. Ji visą save atidavė šeimai, vyrui ir vaikams. Marytės gyvenimas – tai atžalų auginimas ir darbas, darbas, darbas... Kai vaikai paaugo, ji rasdavo laiko kaimo svetainėje susitikti su tuomet Vidugiriuose veikusiu šeiminkinių būreliu, kartu su kitomis moterimis organizuodavo jaunimui vakarėlius, vėliau, kiek pajėgdavo,

rūpinosi ir aukėjo pinigus kaimo kopolyčios tvarkymui. Gyvenimo ratas sukosi be atostogų, be laisvadienių, su džiaugsmiais ir vargais. Marytė ir Antanas Stoskeliūnai užaugino šešis vaikus, susilaukė keturiolikos anūkių ir dviejų proanūkių.

Marytė buvo darbštumo, kantrumo, sąžiningumo ir meilės įsikūnijimas. Šimtus ar tūkstančius kartų Jos išvaikščioti visi laukai, paliestas kiekvienas žemės grumstas. Ji gyveno ir dirbo niekad niekam nesiskųsdama, tyliai priimdavo visus gyvenimo sunkumus. Sesuo Petronė ir dabar dar negali suprasti ir stebisi, kaip Marytė viską suspėdavo: vaikai prižiūrėti, valgyt prigaminta, daržai, karvės... Marytė kaip geras angelas saugojo namų židinį, išlydėdavo vaikus į mokyklas, universitetus ir į gyvenimus, kantriai laukdavo sugrįžtančių. Visada norėjo, kad jie pasiliktų savame krašte. Jos neblėstanti šypsena spindėjo ne tik lūpose, bet ir akyse, širdyje. Kaip akys ir širdis visą gyvenimą žydėjo gerumu, taip ir Jai iškeliaujant anapus saulės žydėjo sodai, pievos ir pakelės. Rodės, jog nesuskaičiuojami laukų žolynai ir minios žmonių

atsisveikino su Maryte Stoskeliūniene. Į paskutinę kelionę ją išlydėjo vyras Antanas, vaikai Birutė, Gražina, Irena, Aldutė, Teresė, Algis, anūikai Dainius, Aldutė, Jurgita, Tomas, Valdas, Julija, Lilija, Edvinas, Karolis, Inga, Lidija, Mantas, Jokūbas ir Viktorija, proanūkiai Augustas ir Aurelija, sesuo Petronė, krikštasūnis Juozas, pusseserės, giminės, kaimynai, pažįstami... Į naujus namus Marytę išleidome su pagarba ir meile. Tegul Jai ramu būna amžinuose namuose, tegul nurimus gerai širdžiai, ilsisi darbščios rankos.

*Mamyte, mama,
Tu angelas buvai,
Tu angelas esi...*

Marytę Stoskeliūnieneį į amžinybę palydėjome malda, prisiminimais, laiškais, eiliuotėmis...

KELI VAIZDELIAI IŠ MARYTĖS VAIKYSTĖS IR JAUNYSTĖS PAGAL PUSSESERĖS ALICIJOS UZDILIENĖS PASAKOJIMUS

Graži, oi graži buvo mažoji Marytė. Graži ir mylima tetų ir dėdžių. Teta Anelė Maksimavičienė mokėjo siūti, tai pasiuvo Marytei suknelę, tokią pūstą. Nusiveda į bažnyčią ant vargonų, o mažytė Marytė visas mišias tik ir sukiojasi, lyg sakydama: „Žiūrėkit, kaip aš gražiai atrodau, kokia graži mano suknelė.“

Marytė nemėgo kručkų sriubos. O juk sveika valgyti tokią sriubą. Tai gerai žinojo dėdė Jonas, agronomas. Galvoja dėdė, kaip čia prikalbinti tą mažylę, kad suvalgytų. Ir taip, ir taip aiškina, o Marytė vis „ne“, sako, kad kai suvalgys, tai apsirgs. Dėdė sako: „Valgyk, jei apsirgsi, tai nupirksiu tau suknelę.“ Marytė suvalgė tą sriubą. Nežinia, kodėl, bet... susirgo. Na ir nupirko dėdė Marytei suknelę.

Paauglė Marytė vis lyg su pavydu žiūrėdavo į vyresnes seses, kai šios ruošdavosi į šokius. Kartą jau ir ji labai panorė eiti į kokį vakarėlį. Prašo mamos, bet ši aiškina: „Dar tu per jauna,

dar tau netinka.“ Marytė spiriasi ir pradeda gudrauti: „Jei neleisit, tai neišiu šieno grėbti, tai kito ko nepadarysiu.“ Pagaliau Marytę užstoja tėvelis: „Na leiskim, tegul eina.“ Taip Marytė mokėjo išsikovot ir išpildyt savo norus.

ANŪKĖS ALDUTĖS PRISIMINIMAI

Mano prisiminimai apie Močiutę ir Vidugiriuose praleistas vasaras yra kaip ištrauka iš gražiausios pasakos. Vis nekantriai laukdavau atostogų, kada galėsiu „pagyventi“ pas dziedulius. Kas pagalvotų, kad penktą valandą ryto, būdama vos dešimties ar mažiau metų, su mieliausiu noru galėjau keltis melžti karves, šerti kiaules ir vištas. Močiutė vis rūpindavosi: „Vaikelai, pamiegok, gi tau atostogos.“ O aš taip norėjau jai padėti! Pamenu, kur tik eidavom su Močiute, mėgdavau jai įsikibti į ranką. Net nešina sunkiausių kibirų Močiutė niekada neatsisakydavo duoti man savo švelnią ranką. Pasiėmusios uslanukus ir riebalų spėniamis patepti kartu eidavom melžti karvūčių. Močiutė Marge, o aš Juodę melždavau. Kol Močiutė mane išmokė

Marytės ir Antano Stokeliūnų auksinės vestuvės

ūkininkauti, ne kartą esu pridariusi nuostolių: išmetusi ant žemės daugiau nei 30 kiaušinių, išliejusi ką tik pamelžtos karvės pieną... Buvo nebaisu klysti, nes Močiutė niekada nerėkdavo, nebardavo. Ji būdavo rami ir kantri, net kai prikrėsdavau išdaigų. Vis sakydavo: „Nieko nepasdarė, Pumpurėli.“ O kai tėvai mane subardavo, Močiutė

vis užstodavo, apgindavo.

Močiutės virtuvė visada kvėpėdavo pačiais skaniausiais patiekalais, vertais aukščiausio įvertinimo. Neapsakomo kvapo, skonio ir idealios formos būdavo čyrvos an mašinos. Vos mums, anūkams, peržengus durų slenkstį Močiutė žinodavo, kad nesuvalgę čyrvų mes neišvažiuosime. Bandukės ne ką mažiau buvo skanios. O bulvinės dešros su kmynų arbata! Kartą Močiutei padėjau plauti paskerstos kiaulės žarnas. Tik tada supratau, kad jų reikia gaminant bulvines dešras. „Fuuuu, Močiute!“ Pasakiau jai, kad niekada gyvenime daugiau nevalgysiu vėdarų. Močiutė juokdamasi atsakė: „Valgysi, net ausys klapsės.“ Ir ji buvo teisi! Močiutė viską mokėjo! Ji pati pasigamindavo daugybę produktų, pvz., sviestą, grietinę, varškę... Kartais bandydavau padėti Močiutei sumušti sviestą. Čia tai bent buvo iššūkis! Niekada taip ir nepavyko man pačiai jo pagaminti. Močiutės patiekalai nebuvo tiesiog maistas, bet meilės ir rūpinimosi mumis visais išraiška. Niekada neišvažiuodavome tuščiais pilvais, o į namus vežtis Močiutė prikraudavo visokiausių gėrybių iš jos pačios ūkio. Savo anūkams vis nepagalėdavo duoti pinigų, paslaptis įdėdavo į kišenę ir šypsodamasi sakydavo: „Cik dzieduliu nerodzyk.“

Žiemą pas Močiutę ne ką mažiau

Su teta Anele ir vyriausia anūke Jurgita

būdavo linksma. Net ir šalčiausiomis dienomis nepraleisdavome progos Vidugiriuose pasivažinėti rogutėmis nuo netoliese dziedulių namų esančio kalniuko. Kai sušaldavome, grįždavome į namus. Močiutė būdavo prikaitinusi mašiną, pasodindavo mus ant šilto mūruko, perrengdavo ir pasirūpindavo, kad visi greitai sušiltume.

Atmintyje išliko ir įvairios šventės bei suejimai pas dziedulius, kai didysis kambarys būdavo pilnas pusseserių ir pusbrolių, kai suvažiuodavo visos tetos ir dėdės, kai skambėjo dainos, kai visada mūsų visų laukė mylima Močiutė.

Močiutės sukurta pasaka išliks amžinai!

ANŪKĖS JURGITOS LAIŠKAS

Labas, Močiute!

Kap Jumiem sekasi? Ar galit pasakyc, iš ko darėt tuos makaronus, kur in rasalų dėjot? Močiute, žūrėkit, ca toj pūkinė kaldra, katruom mani užklodavot, kap nakvodavau. O kiek myltų in čyrvas reikia dēc? Žūrėkit, jau nėra pečaus, tos mašinos, an katros kartais miegojau, atsimenat? O dabar šiek ciek sirguliuju. Galiu suvalgyc Jūs duonos su sviestu ir česnaku?..

Močiutės Marytės laidotuvių metu buvo sakoma atsisveikinimo kalba. Įstrigo man žodžiai apie Jos šypseną, kad labai daug šypsojosi. Pritariu. Aš visada Ją mačiau laimingą. Kad ir kas nors nepatikdavo, vis tiek po keliu minučių vėl šypsojosi. Jos namuose jaučiausi saugiai, jaukiai.

Močiute, gėsti pradėjot, kai aš pradėjau žydėti. Gėsti pradėjot, kai obelys pražydo. Močiute, pūkinės kaldros nebėra, bet dabar galit užsikloti angelų sparnais. Miegokit ramiai... Ir vėl kažkada susitiksim, ir vėl čyrvas kartu valgysim.

Su Dievu, Močiute!

Tavo anūkė Jurgitukė

ŠIRDIS PAVARGO

Širdis pavargo
Ir žodžių pritrūko,
Ir mintys pasiliko Tavyje,

Daina sustingo lūpose,
Išseko upeliai visi.

Širdis pavargo laukusi...

Vaikai užauginti,

Anūkai pabiro

Ir proanūkiai

Krykštauja Tava kalba.

Širdis pavargo

Ir akys užgeso,

Tiek meilės sutilpo Tavyje.

Be priekaištų, be ašarų

Gyvenai ir mylėjai visus.

Širdis pavargo,

Tu tyliai apleidai mus

Ir iškeliavai į naujus namus.

Ir žodžių pritrūko,

Ir baimės nėra.

Mamyte brangioji,

Ilsėkis ramiai!!!

Dukra Gražina

PRIE LAUŽO

Mirtis pažemins kūną,

Bet sielą pakylės.

Taip soduos bitei būna

Nektaro iš gėlės.

Ir Dievas už rankelės

Tą sielą pasiims,

O kūnas, nors būt žalias,

Į žemę tenugrims.

Žvaigždėlės sidabrinės

Spindės mums danguje

Iki rytų Aušrinės

Lyg pergalės svaja.

Algis Uzdila

Kreivėnai, 2024 05 15

2024 m. gegužės 14 d. amžinybėn iškeliavo

A. A. MARYTĖ STOSKELIŪNIENĖ

iš Vidugirių.

Tariame nuoširdžiai ačiū kun. Povilui, giesmininkams, giminėms, kaimynams, draugams ir pažįstamiems už giesmes, maldas, gėles, aukas ir Velionės palydėjimą į kapus.

Dėkojame šeimos gydytojai Janinai Paransevičienei bei gydytojai Jurgitai Sinkevičiūtei-Nevulytei, seselėms Onutei Paznėkienei ir Genutei Bobinienei už ypatingą slaugą ir nuolatinę pagalbą.

Vyras ir vaikai su šeimomis

Žmogus – tai žemės svečias,

Ir turi jis sugrįžt namo.

Bet kaip sunku išleisti į kelią,

Kuriuo negrįžta niekas atgalios...

Dėl motinos mirties bendradarbę Ireną Balulienę nuoširdžiai užjaučia

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos mokytojai ir darbuotojai

Dėl mamos Marytės Stoskeliūnienės mirties nuoširdžius užuojautos žodžius dukroms Birutei, Gražinai ir Irenai bei visiems artimiesiems skiria

„Aušros“ redakcija

Lietuvos žiniasklaida

2024 05 13–27

Svarbiausia tema žiniasklaidoje buvo prezidento rinkimų pirmojo turo rezultatų vertinimas ir prognozės dėl būsimo antrojo turo. Tiksliau, koku skirtumu Gitanas Nausėda įveiks premjerę Ingridą Šimonytę, nes paklausius politologų tik tai ir buvo neaišku...

Pats G. Nausėda po pirmojo turo LRT televizijai kalbėjo: „75 ir 25 proc., galbūt tokia proporcija tikrai būtų geras rezultatas, tačiau svarbiausia, kad žmonės išreikštų pasitikėjimą ir nekiltų jokių abejonių, interpretacijų...“ Šiandien žinoma, kad toks rezultatas ir buvo!

O aptariant pirmojo turo rezultatus visi ekspertai akcentavo netikėtai gerą trijų kandidatų: Igno Vėgėlės, Remigijaus Žemaitaičio ir Eduardo Vaitkaus, užėmusių atitinkamai trečiąją, ketvirtąją ir penktąją vietas, pasirodymą. Tai „antisisteminiai“ žmonės, kurie buvo vadinami kairiaisiais, prorusiškais, o R. Žemaitaitis, Konstitucinio Teismo dėl savo pasisakymų pripažintas pažeidusiu Konstituciją ir sulaužiusiu priesaiką – ir antisemitu. Šie trys „antisisteminiai“ kartu surinko beveik trečdalį – 29 proc. (per 415 tūkst.) – dalyvavusių rinkimuose piliečių balsų.

Ypatingai politologus ir politikus pribloškė „prokremlišku ir prorusišku“ kandidatu dėl savo kalbų priešrinkiminiuose debatuose vadinto gydytojo E. Vaitkaus pasirodymas: 105 tūkst., arba 7,31 proc., dalyvavusiųjų rinkimuose balsų. Pasirodžius tik preliminariniams rezultatams, Seimo pirmininkė Viktorija Čmilytė-Nielsen TV3 televizijoje sakė: „Turint galvoje, kokios šio politiko pažiūros – atvirai prokremliškas naratyvas, jo rezultatas bus tam tikras temperatūros pamatavimas visuomenėje apie tai, kiek žmonių visgi tą prokremlišką

naratyvą perka ar juo tiki. Manau, kad vienas iš svarbių dalykų, be to, kas išeis į antrą turą, <...> yra tai, kiek balsų renka tokie kandidatai.“

Pirmiausia dėl to politikos specialistų žvilgsnis nukrypo į rinkėjus Visagino, Šalčininkų, Vilniaus rajonuose, t. y. ten, kur dauguma rinkėjų ne lietuviai. Šalčininkų ir Visagino apylinkėse E. Vaitkus netgi laimėjo rinkimus. Tačiau pasirodė, kad net „konservatorių mieste“ Vilniuje ir užsienyje (skaičiuota bendrai) už šį kandidatą balsavo 8,57 proc., o Klaipėdos mieste ir rajone net 17,9 proc. rinkėjų. Kaip vieną iš priežasčių, kodėl „prokremliškas“ medikas surinko tiek daug balsų nelietuviškuose rajonuose, kai kurie politologai nurodė kandidato naudotą agitacinę medžiagą rusų kalba. „10 tūkst. buvo išdalyta Visaginame, 5 tūkst. – Šalčininkų rajone. Man atrodo, ir dar Naujojoje Vilnioje“, – savo populiarumą mažiau lietuviškoje savivaldybėse žurnalistams aiškino ir pats E. Vaitkus, kuris kitą dieną po rinkimų teigė, kad „viršijo supuvusios ir išdavigų valdžios lūkesčius“.

Tačiau, anot portalo tv3.lt, E. Vaitkaus populiarumą šiuose pasienio regionuose lėmė ne tik tai, kad juose gyvena lenkakalbiai ir rusakalbiai, o ir tai, jog valdantieji nerodė beveik jokio dėmesio šioms gyventojams. Tuo Vaitkus ir pasinaudojo. „Už Vaitkų. – O kodėl? – O todėl, kad jis yra naujas žmogus. Norisi, kad mūsų valdžia daugiau galvotų apie Lietuvą ir apie savo žmones.“ „Norėtusi, kad tai būtų Lietuva, suprantat, kad ji iš tikrųjų būtų Lietuva, tokia, kokios mes laukėm“, – TV3 televizijai apie savo balsavimo motyvus kalbėjo Šalčininkų rajono gyventojai.

Apie daug kam netikėtus pirmojo rinkimų turo rezultatus rašė dienraštis

„Šiaulių kraštas“. „Kaip čia galėjo tūkstančiai rinkimų teisę turinčių Lietuvos gyventojų balsuoti už kandidatą E. Vaitkų, aiškiai nepalaikančių dabartinės valdančiosios daugumos generalinės linijos, skambiai vadinamos vertybine linija?! <...> Po mūsų mojuoti kardais ėmėsi politologai ir politikai. Tariamasis antisisteminis E. Vaitkus „baubas“ nustelbė ir į šešėlių nustūmė antisemitu apšaukto R. Žemaitaičio ir antivakserinės advokato I. Vėgėlės žinutes“, – rašė minėtas dienraštis.

Po tokių E. Vaitkaus rezultatų rinkimuose sujudo sukruto politikai, visuomenės veikėjai, kurie, regis, tik dabar pamatė ir suprato, ką iš tikro galvoja Lietuvos piliečiai, kiek jie nuoširdžiai palaiko šalies vidaus ir užsienio politiką. Kaip rašė portalas lrt.lt, „įsisvajusius apie Kremliaus propagandai bene atspariausią tarp Vakarų šalių Lietuvos visuomenę jo surinkti balsai nuleido ant žemės“.

Tačiau, pasak Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto profesorės Ainės Ramonaitės, būtų neteisinga sakyti, kad E. Vaitkų rinko tik Šalčininkai ir Visaginas, nes taip tikrai nėra. Nevertėtų ir už jį balsavusius piliečius vadinti prorusiškais (kaip rašė minėtas „Šiaulių kraštas“, „vienas senas politikas, Seimo narys tiesiai šviesiai drebia, jog už E. Vaitkų balsavo „vatnikai“ ir „kremliniai“). „Žiūrint į absoliučius skaičius, Visaginas ir Šalčininkai sudaro tik mažą dalelę tų rinkėjų. O didžiąją dalį sudaro didieji miestai ir netgi balsuojantys užsienyje ne tokią jau mažą dalį E. Vaitkaus elektorato sudarė, kaip bebūtų keista. <...> Tikrai negalima visko suvesti tik į tautinių mažumų balsavimą“, – portalui lrytas.lt sakė A. Ramonaitė. „Parties E. Vaitkaus retorika mums atrodo

prorusiška, bet ką žmonės nuskaityto iš tos retorikos, kaip ją vertina, tai nebūtinai jie su viskuo sutinka, ką kandidatas sako. Gali būti, kad tiesiog žmonės turi kitokią bendrąją laikyseną, nesutampančią su mūsų oficialiąja valstybės pozicija dėl karo. Bet ar tai būtina reišia, kad jie yra prorusiški, būtina myli V. Putiną ir norėtų, kad Rusija turėtų mums didelę įtaką – nebūtinai čia dėčiau lygybės ženklą“, – portalui teigė profesorė.

Tačiau gali būti, kad vien pasipiktinimu E. Vaitkaus „prorusiškoms, prokremliškomis ir proputiniškoms“ kalbomis klausimas nebus „uždarytas“. Anot portalo tv3.lt, Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetas (NSGK) kreipsis į Valstybės saugumo departamentą ir prašys įvertinti E. Vaitkaus priešrinkiminius pasisakymus. O vėliau galbūt gali paprašyti ir prokuratūros vertinimo... NSGK pirmininkas Arvydas Pocius pripažįsta, jog dėl kai kurių E. Vaitkaus pasisakymų kyla pagrįstų klausimų. „Tie siūlymai, kad Lietuva turi išstoti iš NATO, iš Europos Sąjungos – tai yra absurdas“, – sakė jis. Visgi politikas teigia, kad visų pirma reikėtų detaliau įvertinti šių pasisakymų turinį, o ne skubėti smerkti. „Rinkimai yra rinkimai. Žmonės kartais darydami rinkiminį šou aštriau pasisako tam, kad atkreiptų dėmesį, sukeltų ažiotažą ar kažkokią diskusiją. Tai čia per tą prizmę pasižiūrėjus nereikia skubėti smerkti“, – svarstė jis. Pasak krašto apsaugos ministro Lauryno Kasčiūno, E. Vaitkumi galėjo pasinaudoti: „Duomenų yra.“

Bankai ir bankininkai, matyt, niekur pasaulyje nėra mylimi. Ką apie Lietuvos šio verslo atstovus galvoja piliečiai, galima suprasti paskaičius komentarus po rašiniiais apie kokį banką ar bankininką. Net jei tai bus pasakojimas apie tai, kaip bankininkas myli bites. O jei kas nors apie eilines permainas banko klientams („gerų“ permainų paprastai nebūna, arba jei būna, tai už vieną „gerą“ gausi dvi „blogas“)...

Didžiausią pyktį sukelia periodiškai didinami įkainiai už paslaugas („didėja darbo sąnaudos“), nors bankų pelnai šimtamilijoniniai, sumokami mokesčiai valstybei maži. Tačiau kai komerciniai bankai praneša apie būsimas permainas ir kyla piliečių nepasitenkinimas (bankų klientai nori nenori yra beveik visi Lietuvos piliečiai: be jų negausi atlyginimo ar pensijos), bankų veiklą prižiūrintis Lietuvos bankas (LB) pripažįsta verslą elgiantis socialiai neatsakingai, bet kištis į verslo reikalus laisvojoje rinkoje – neduokdie: juk laisvoji rinka. Tiesa, 2023 m. priimtas laikinas solidarumo įnašas, kurį mokojo bankai (šie pinigai skirti gynybai). Tačiau išmanantys verslą žmonės perspėjo, kad bankai savęs nenusukriaus: atsiims iš klientų kitais būdais.

Eilinis visuomenės nepasitenkinimas kilo bankams vėl paskelbus apie didinamus paslaugų įkainius. Įdomu, kad paprastai visi komerciniai bankai Lietuvoje ima ir tai padaro beveik vienu metu. Visa tai, anot „Žinių radijo“ laidoje „Opozicija“ dalyvavusio Seimo nario Andriaus Mazuronio, yra „akivaizdūs karteliniai susitarimai, tačiau tiek Konkurencijos taryba, tiek LB visiškai neatlieka savo funkcijų ir yra absoliučiai neįgalūs ir neveiksnūs“.

„Akiplėšiška ar normalu? Išaugus pelnui, dalis bankų keičia ir paslaugų įkainius“. Taip pavadintame straipsnyje portalas lrt.lt rašė: „Bankai Lietuvoje praėjusiais metais pasiekė istoriškai didžiausią uždarbį – kartu jis siekė 986 mln. eurų. Dėl pasikeitusios ekonominės situacijos Europos Centrinis Bankas didino palūkanų normas, todėl bankai uždirbo žymiai daugiau.“

Lrt.lt SEB banko pasiteiravus, kiek nauji planai pabrango klientams, bankas atsakė, kad kainų skirtumų negali lyginti, nes planuose atsirado papildomų paslaugų. „Už atnaujintus paslaugų planus taikoma kita kainodara“, – teigė bankas. Dabar SEB klientui, nepasirinkusiam mėnesinio plano ir norinčiam iš bankomato išsiimti 500 eurų, bus nuskaičiuota 10 eurų. Pagal

Gegužės 28 d. 50-ies metų
jubiliejų švenčia
Jurgis Kraučeliūnas.

*Gražiausių metų leiski palinkėti,
Te niekadados nebus rudens,
Pavasariai tebus džiaugsmu nusėti
Ir laimė širdyje gyvens.
Giedrų dienų Tau linkime,
Daug sukakčių dar švęsti,
Ilgų ilgiausių metų
Ir laimėj bei džiaugsmu gyventi!*

Su gimtadieniu sveikina

**Tėvai, žmona, dukros Edita
ir Jurgita su šeima**

ankstesnį įkainį bankas už 500 imdavo 4... „Bankas akcentavo, kad dabar galiojančių paslaugų planų mokesčių privatiems klientams nuo pat jų sukūrimo 2012 metais nė karto nedidino. „Dabar pristatome atnaujintus, naujomis paslaugomis papildytus paslaugų planus ir skatiname klientus pasirinkti labiausiai jų poreikius atitinkantį paslaugų planą“, – sakė SEB banko valdybos narė ir Mažmeninės bankininkystės tarnybos vadovė Eglė Dovbyšienė.“ Suprask: bankai pirmiausia rūpinasi klientais, o ne savo pelnu...

Panašiai apie didinamus paslaugų įkainius kalbėjo ir kitų bankų kalbinti atstovai. Ekonomistas Romas Lazutka lrt.lt komentavo, kad bankų rinkoje vyrauja menka konkurencija.

„Bankai savęs nenusukriaus: jau žeriasi beveik milijardinį pelną, o gyventojai jaučiasi apiplėšinėjami“, – remdamasis Kėdainių laikraščiu „Rinkos aikštė“ rašė portalas lrytas.lt. „Bankų turtas per metus išaugo net šešiais milijardais eurų, tad iš viso Lietuvoje veikiančios bankai šiuo metu turi kone 62 mlrd. eurų.“